

W POSZUKIWANIU DAWNEJ ODRY

Jurand Wojewoda

Zakład Geologii Strukturalnej i Kartografii Geologicznej
Instytut Nauk Geologicznych

Uniwersytet Wrocławski

1. Geologiczne uwarunkowania Odry na Dolnym Śląsku
2. Miejsce Wrocławia nad Odrą
3. Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

W POSZUKIWANIU DAWNEJ ODRY ...inspiracje

Brzeg Dolny

Jurand Wojewoda
Zakład Geologii Strukturalnej i Kartografii Geologicznej
Instytut Nauk Geologicznych

Uniwersytet Wrocławski

Wrocław

1989

Oława

W POSZUKIWANIU DAWNEJ ODRY ...inspiracje

Brzeg Dolny

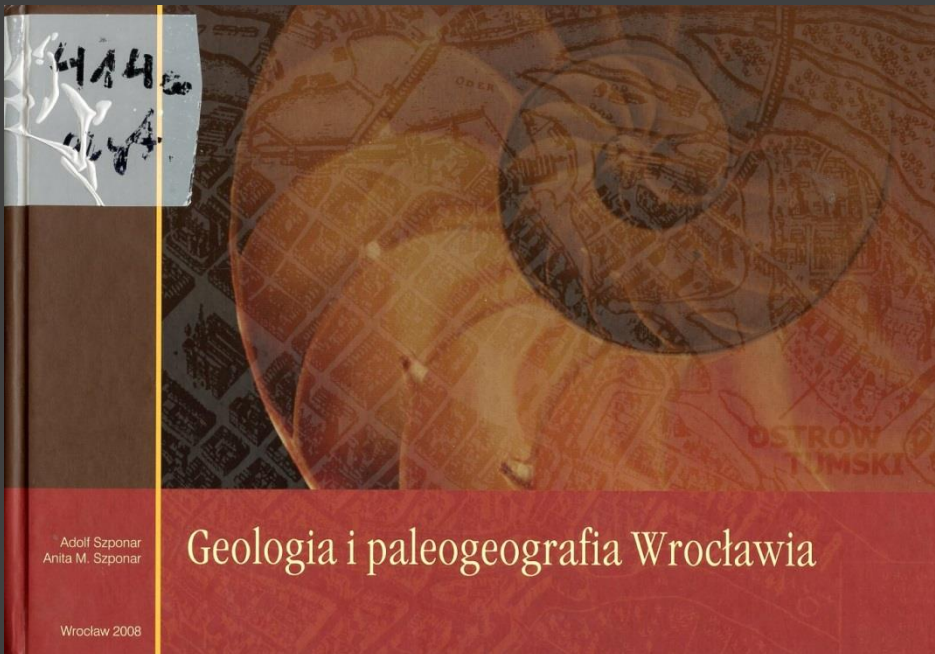
Jurand Wojewoda
Zakład Geologii Strukturalnej i Kartografii Geologicznej
Instytut Nauk Geologicznych

Uniwersytet Wrocławski

Wrocław

2008

Oława

W POSZUKIWANIU DAWNEJ ODRY ...inspiracje

Brzeg Dolny

Jurand Wojewoda
Zakład Geologii Strukturalnej i Kartografii Geologicznej
Instytut Nauk Geologicznych

Uniwersytet Wrocławski

Wrocław

2011

„... die Mutter aller andern
Schlesischen Land-Charthen“

Martin Helwigs Schlesienkarte 1561

„... matka wszystkich innych
map śląskich“

Marcina Helwiga mapa Śląska z 1561 roku

Oława

W POSZUKIWANIU DAWNEJ ODRY ...inspiracje

2005

Active Tectonics and Alluvial Rivers

Stanley A. Schumm, Jean F. Dumont
& John M. Holbrook

CAMBRIDGE

Najwyraźniejszym dowodem wpływu tektoniki na rzeki są znaczące anomalie kształtu i spadku koryt, których nie można przypisać innym przyczynom. Geolodzy strukturalni i naftowi od lat wiedzą, że **rzeki są ważnym wskaźnikiem występowania uskoków...**

The clearest evidence for tectonic effects on rivers are anomalous reaches that show dramatic changes of pattern trend and gradient that cannot be attributed to other causes. Structural geologists and petroleum geologists have known for years that **rivers are strong indicators of faulting ...**

Odra... (rzeka, zlewnia, dorzecze)

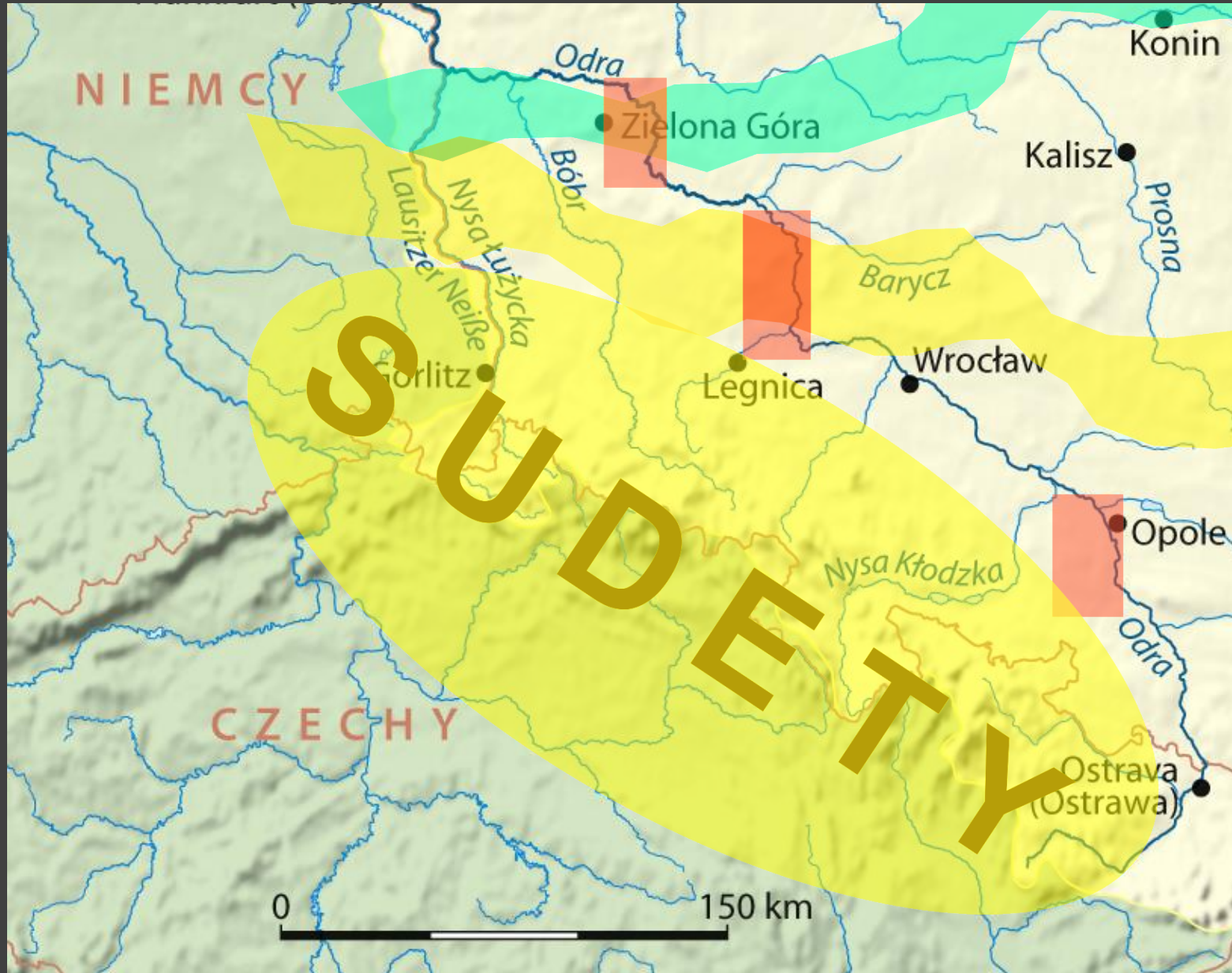

Odra... (rzeka, zlewnia, dorzecze)

Odra... (rzeka, zlewnia, dorzecze)

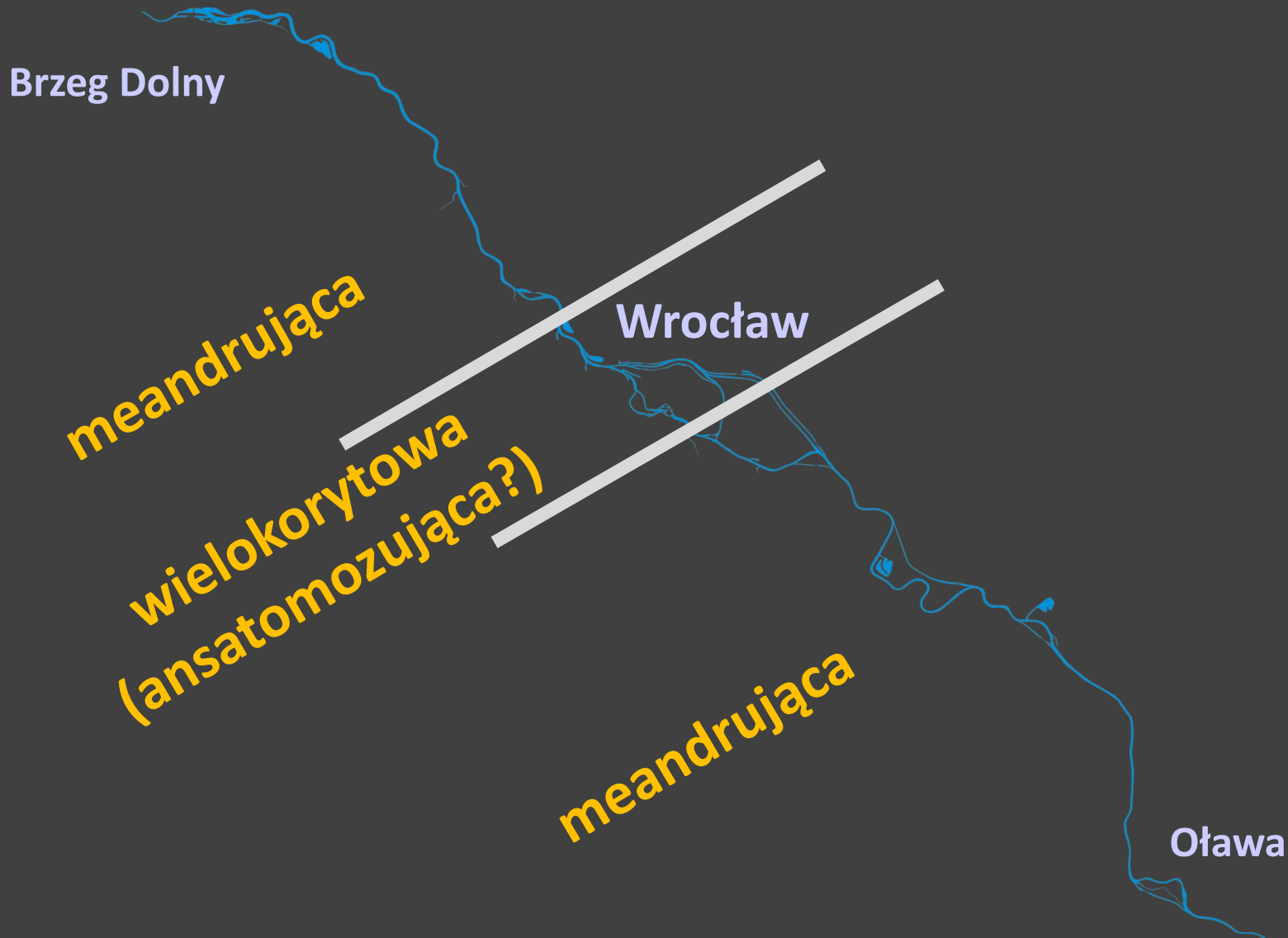
Odra... (rzeka, zlewnia, dorzecze)

Lokalizacja Wrocławia i dopływów Odry (Wrocławski Węzeł Wodny, WWW) na tle zlewni Odry i najważniejszych elementów budowy geologicznej Dolnego Śląska (na czerwono zaznaczone odcinki przełomowe Odry)

Odra... (rzeka, zlewnia, dorzecze)

krećość koryta rzeki

LC – dęugość koryta

LV – dęugość doliny

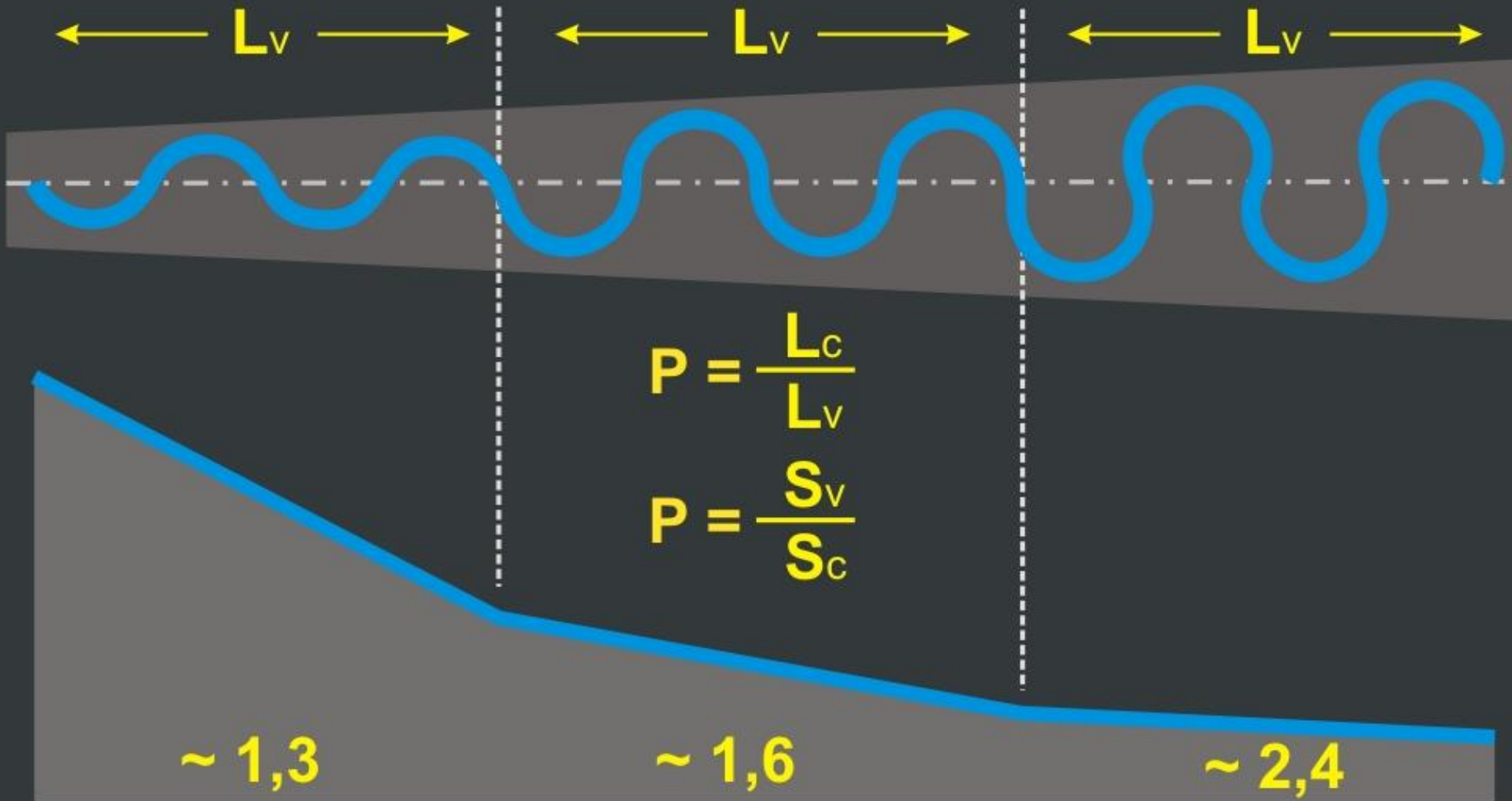
SC – spadek koryta, **SV** – nachylenie doliny

sinuosity of river channel

LC – channel length

LV – valley length

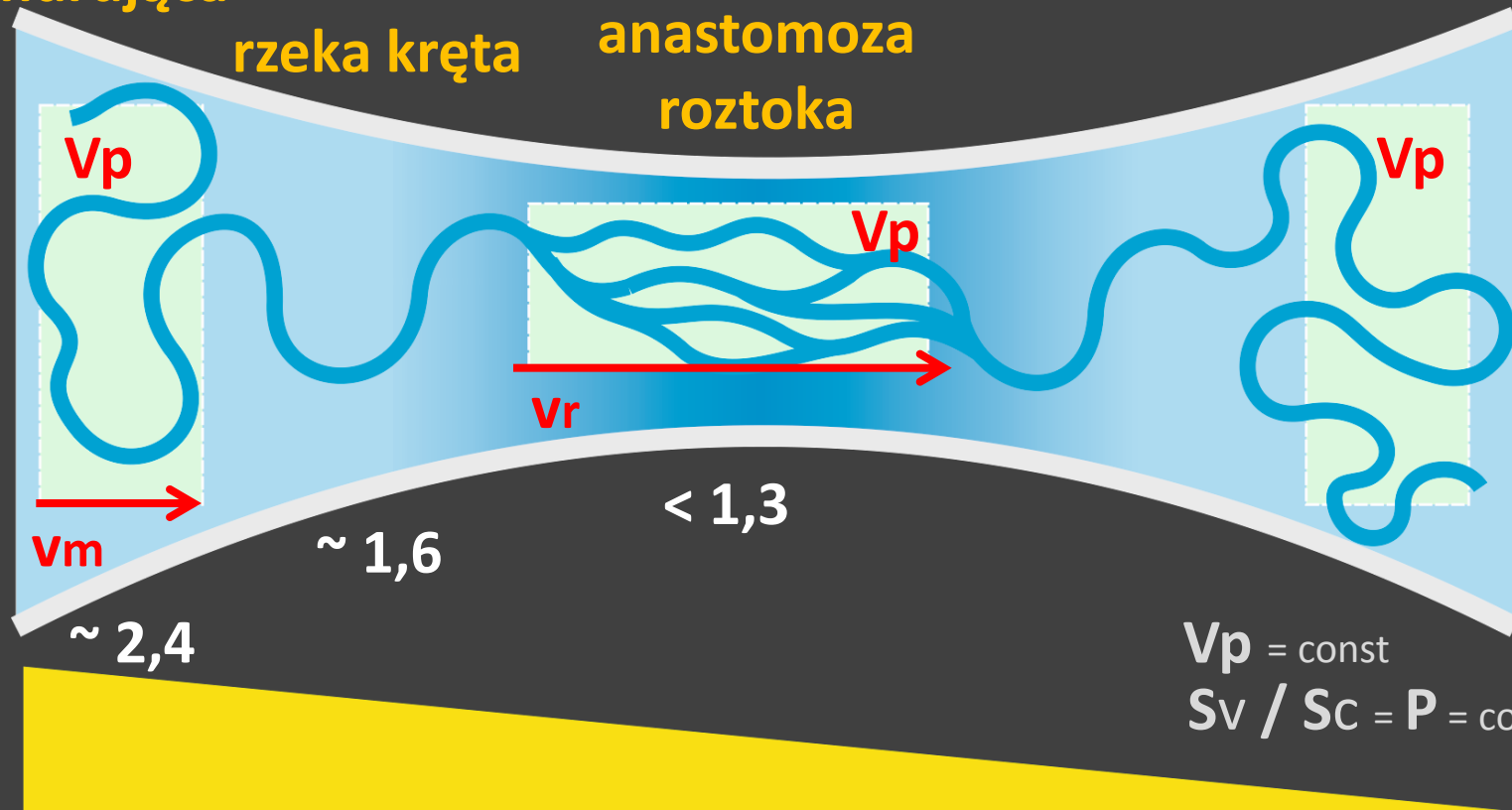
SC – channel gradient, **SV** – valley slope

Krętość koryta rzeki a szerokość doliny ...

rzeka meandrująca

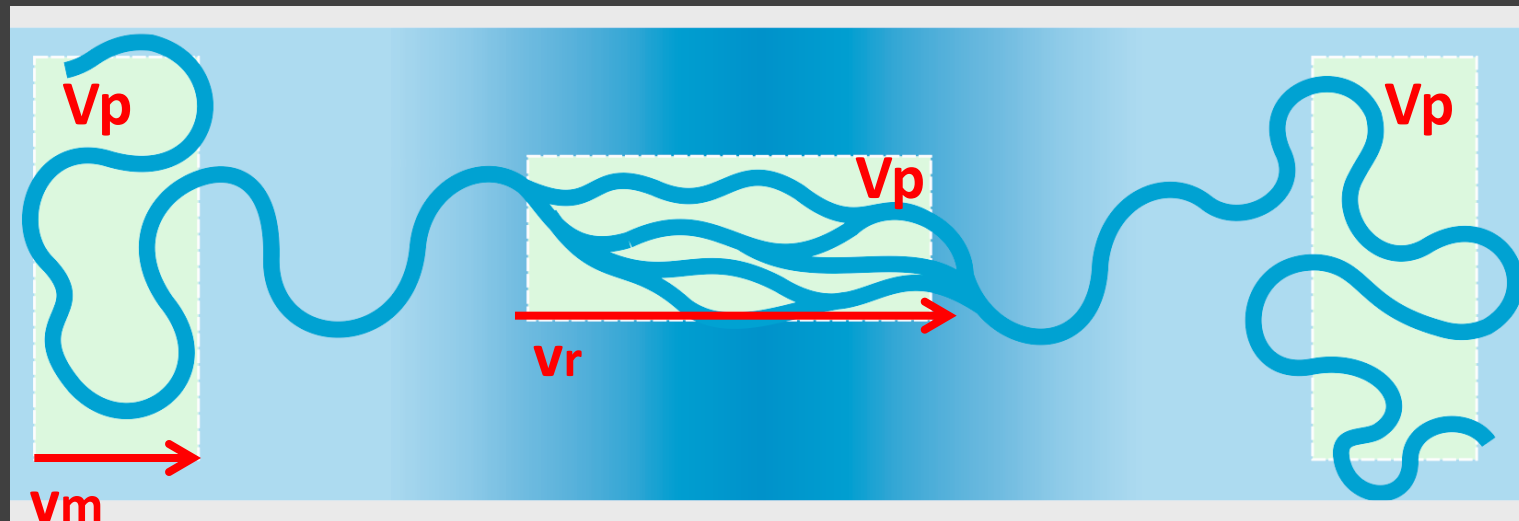

Krętość koryta rzeki a nachylenie doliny...

rzeka meandrująca

rzeka kręta

anastomoza roztoka

V_m

$\sim 2,4$

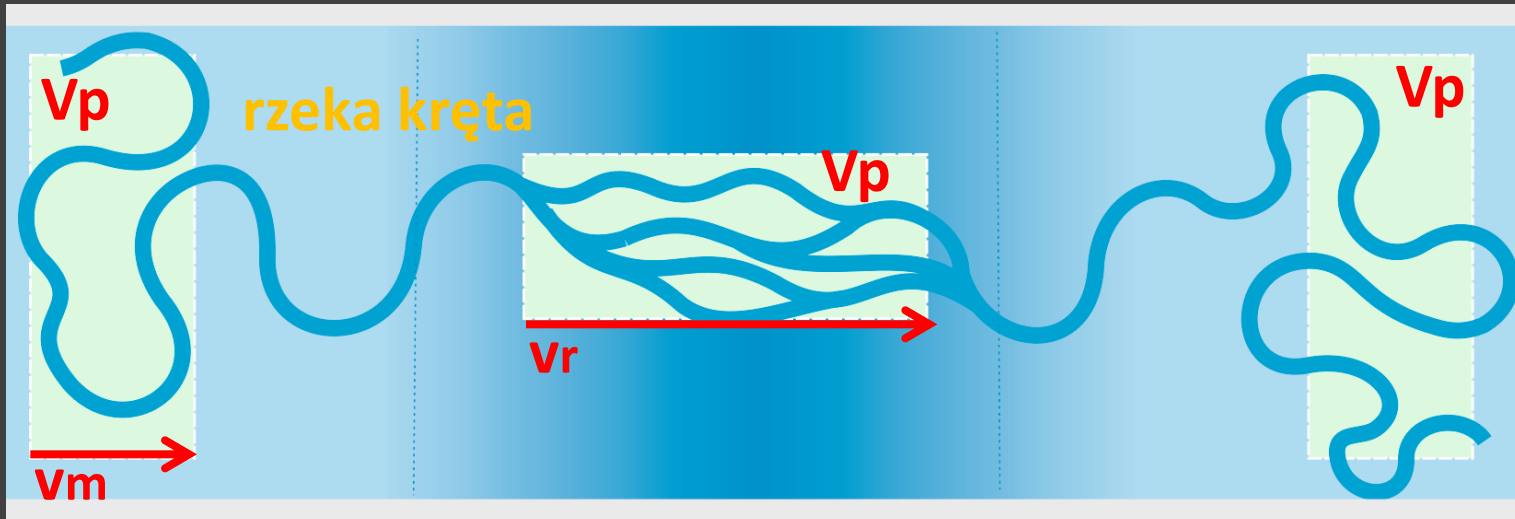
$\sim 1,6$

$< 1,3$

$V_p = \text{const}$
 $S_v / S_c = P \neq \text{const}$

Krętość koryta rzeki a tektonika ...

~ 2,4

~ 1,6

< 1,3

$V_p = \text{const}$
 $S_v / S_c = P \neq \text{const}$

rzeka meandrująca

roztoka

anastomoza

rzeka meandrująca

Rzeka Ural (przykład...)

meandrująca

kręta

wielokorytowa

Rzeka Ural (przykład...)

Rzeka Ural (przykład...)

meandrująca

kręta

wielokorytowa

Rzeka Ural (przykład...)

Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

Brzeg Dolny

Wrocław

Oława

Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

Brzeg Dolny

Oława - Bartoszowice

Wrocław

Oława

Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

Bartoszowice

Oława - Bartoszowice

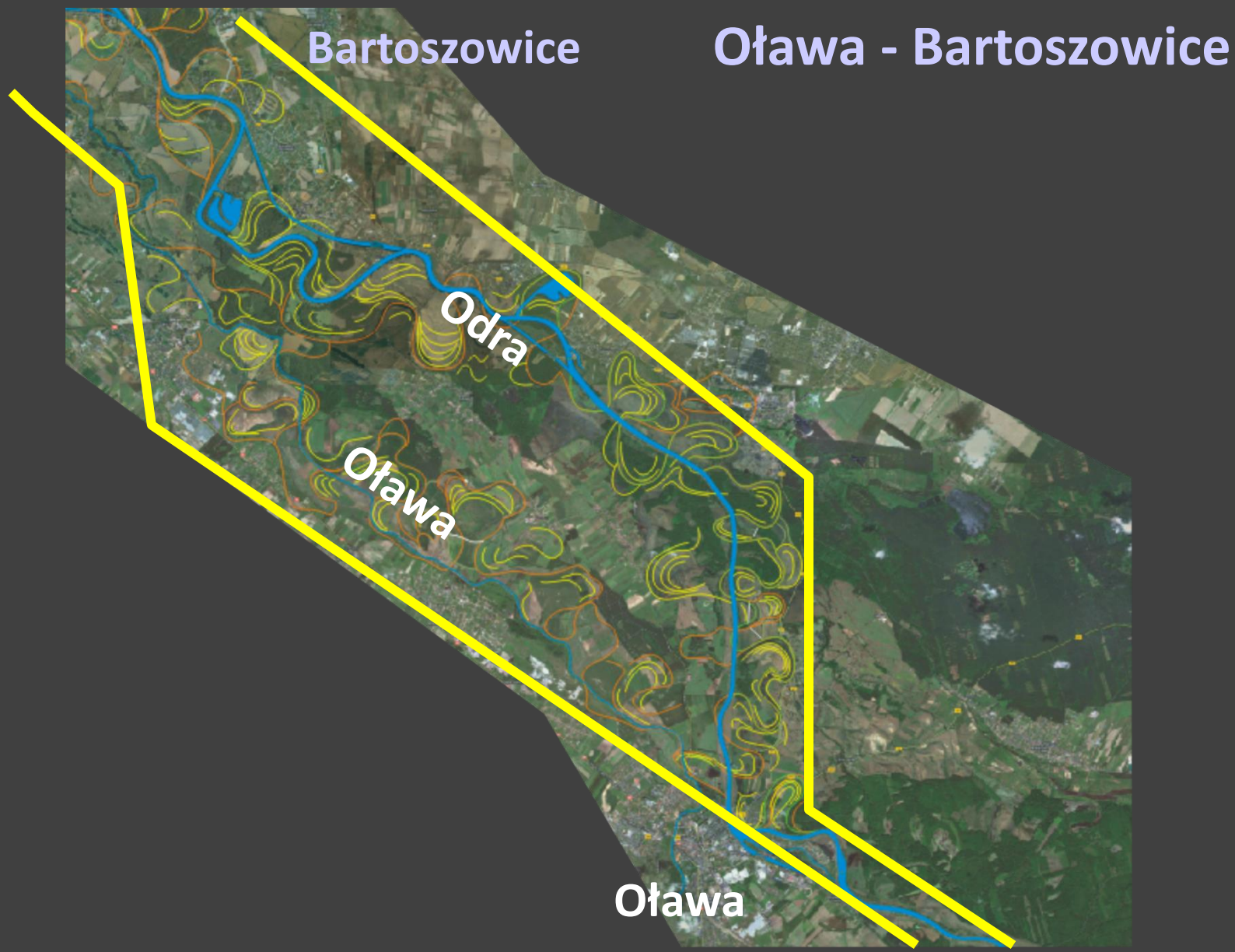
Odra

Oława

Oława

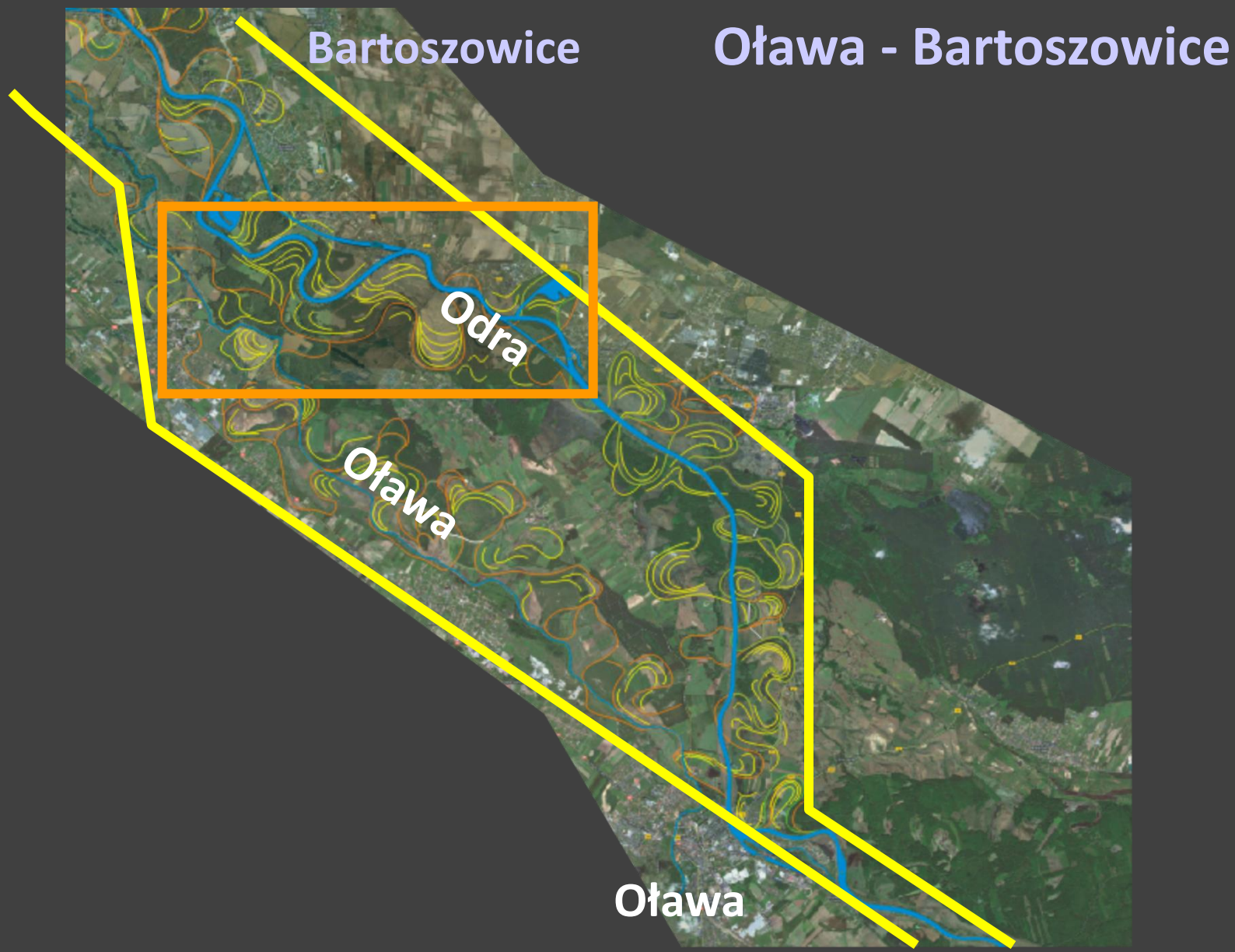

Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

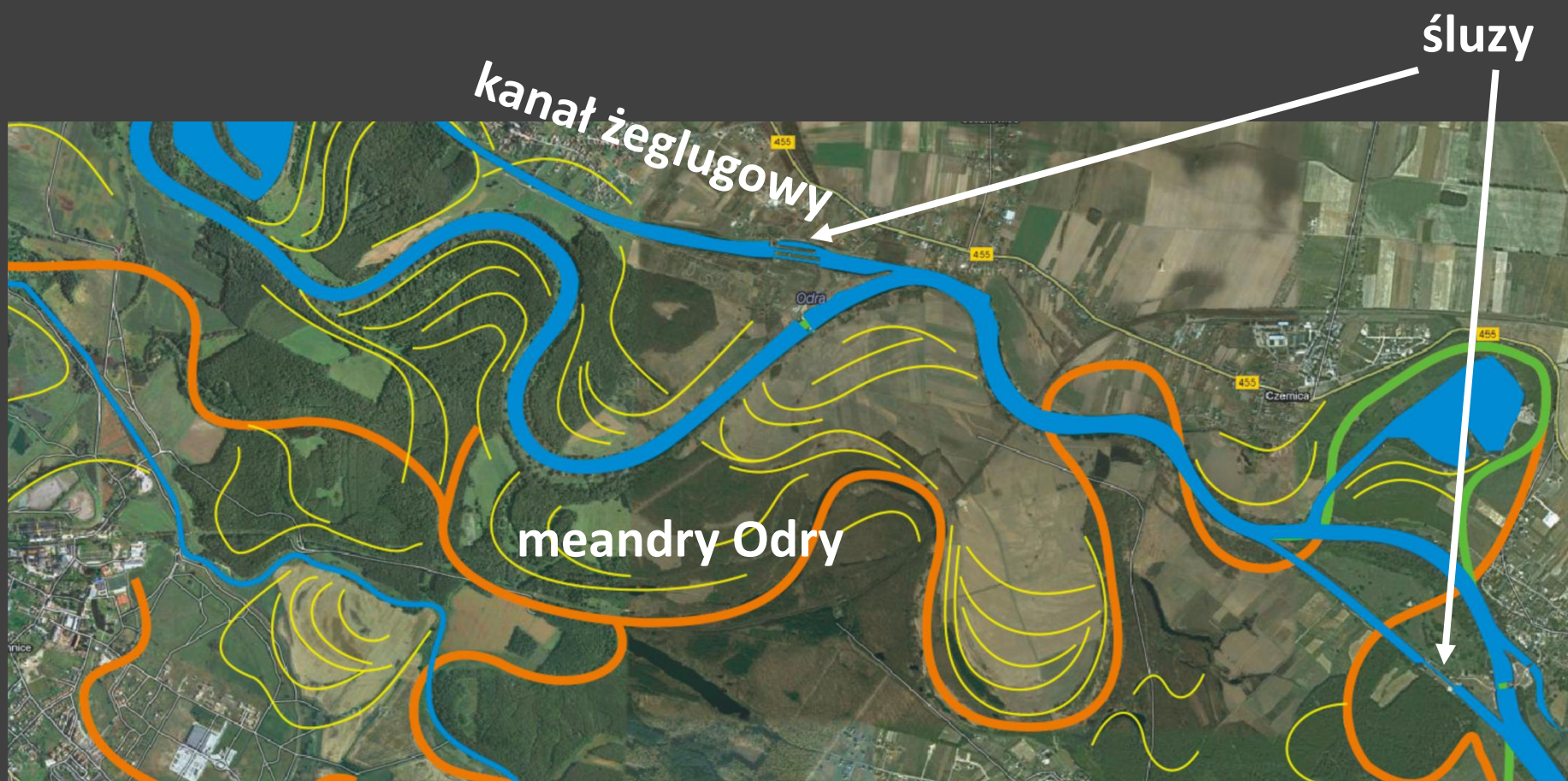
Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

Oława - Bartoszowice

Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

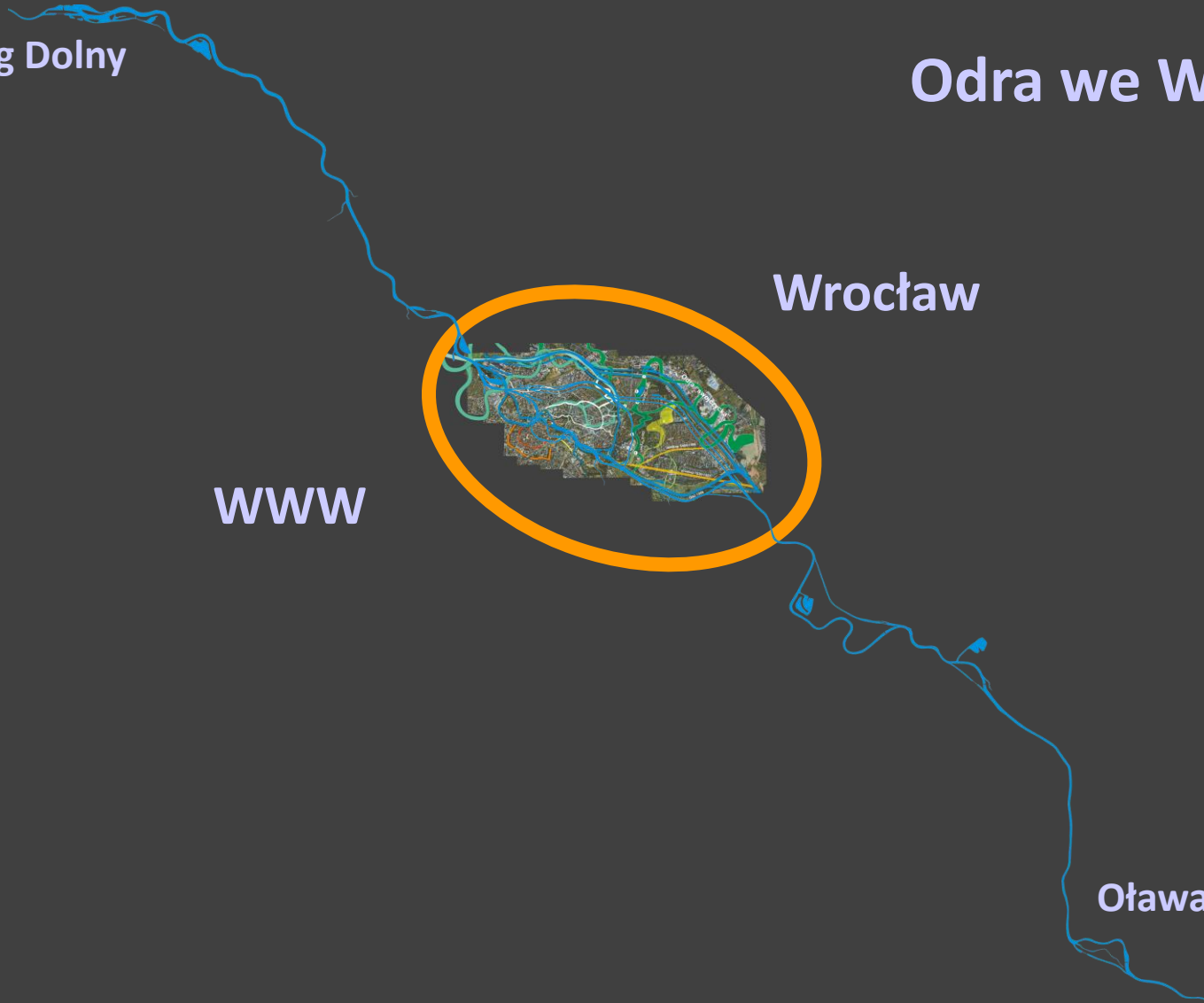
Brzeg Dolny

Odra we Wrocławiu

Wrocław

WWW

Oława

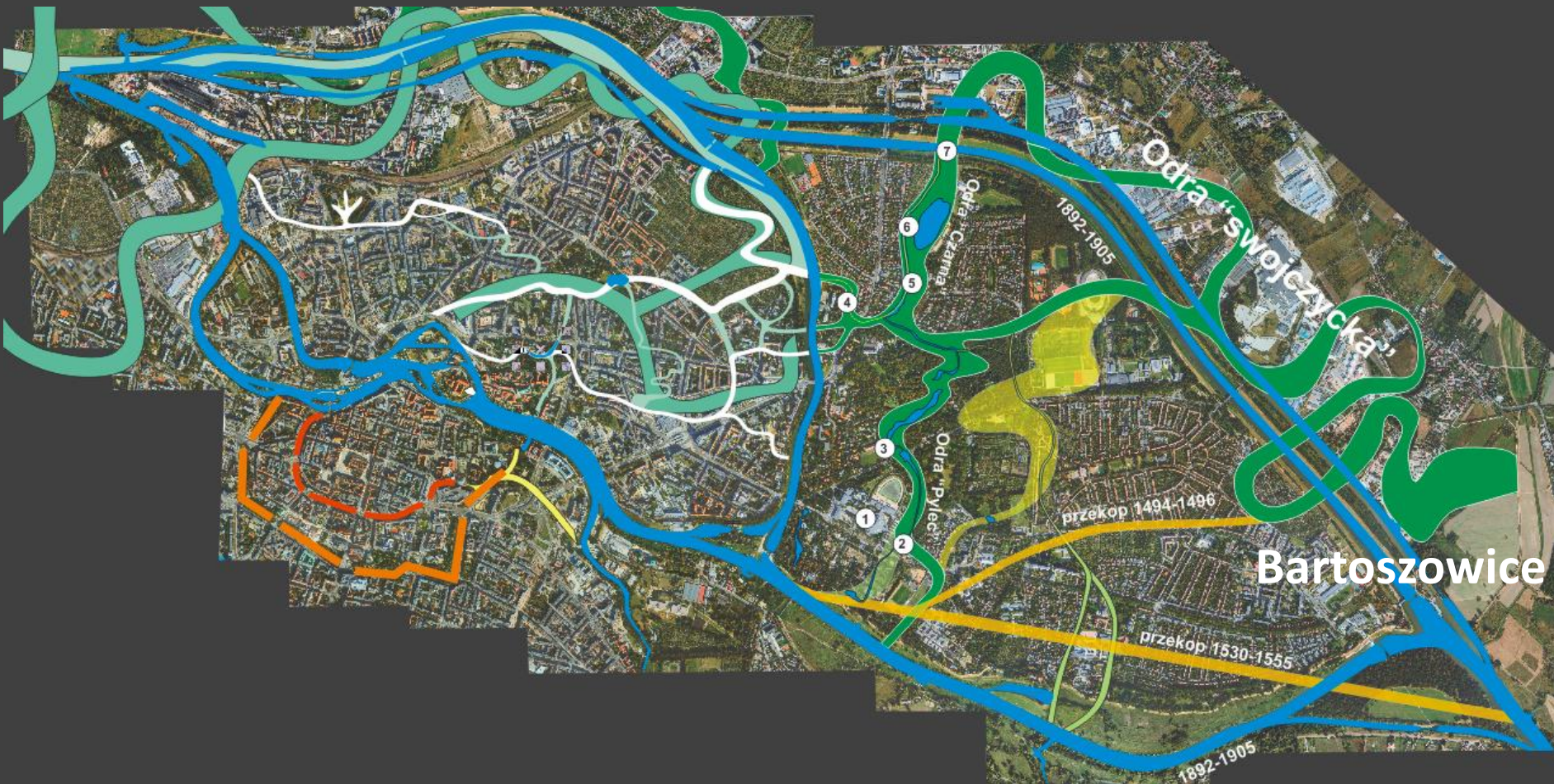

Odra... (parametry morfometryczne, spadek, inne...)

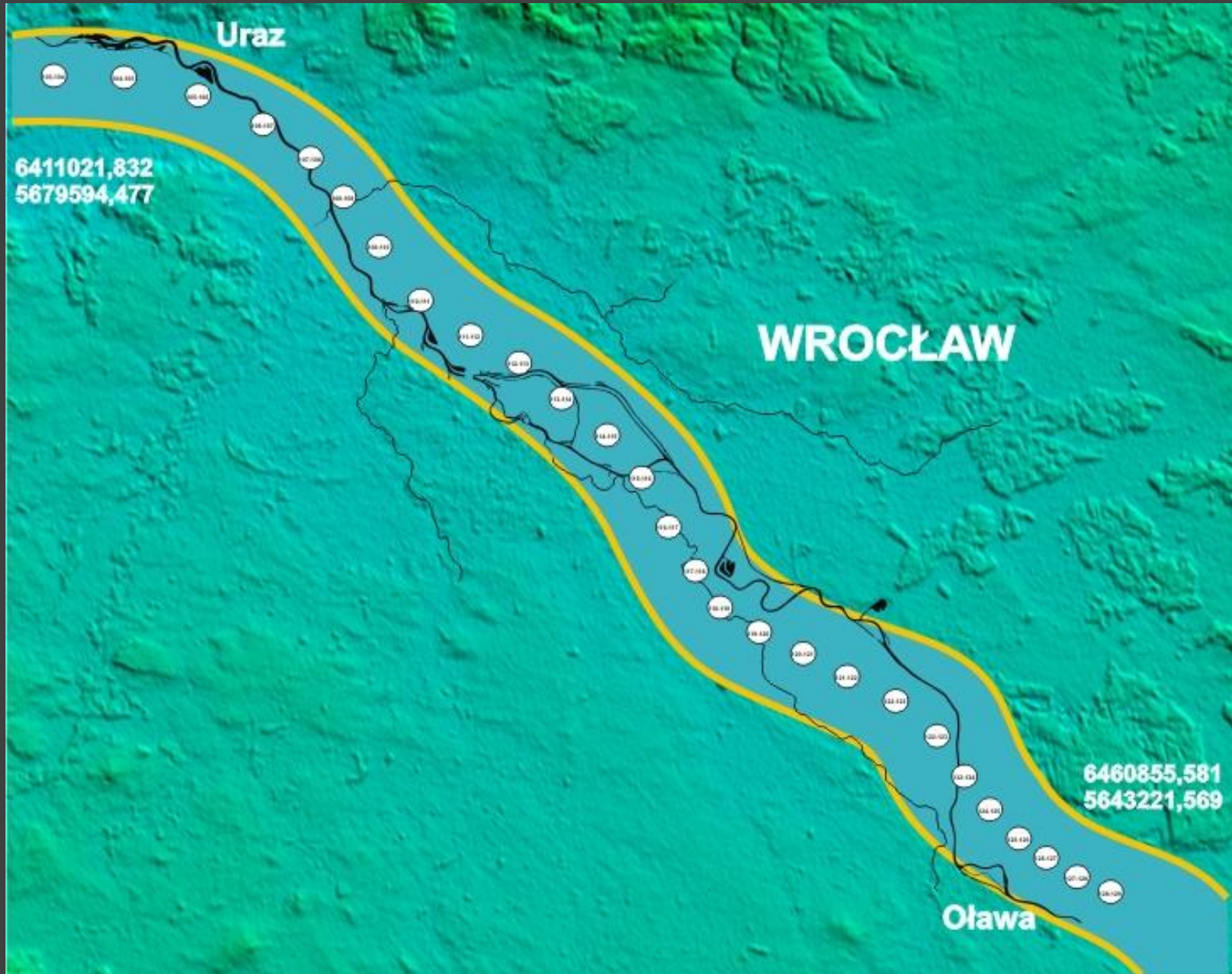
Odra we Wrocławiu

Leśnica

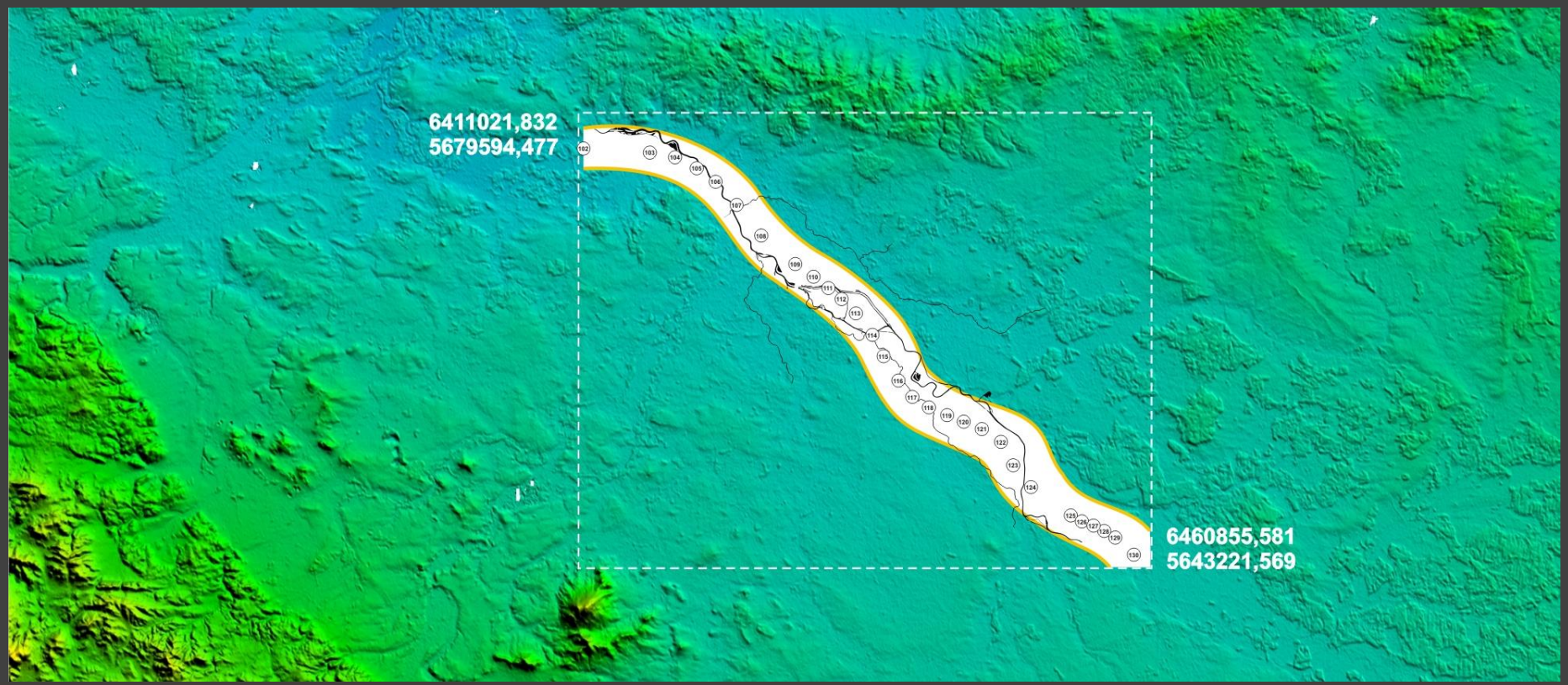

Dolina Odry (odcinek między Oławą a Urazem)

trend 3-rzędu nachylenia osi doliny

trend 3-rzędu nachylenia osi doliny

„normalne” i „anomalne” odcinki doliny

„normalne” i „anomalne” odcinki doliny

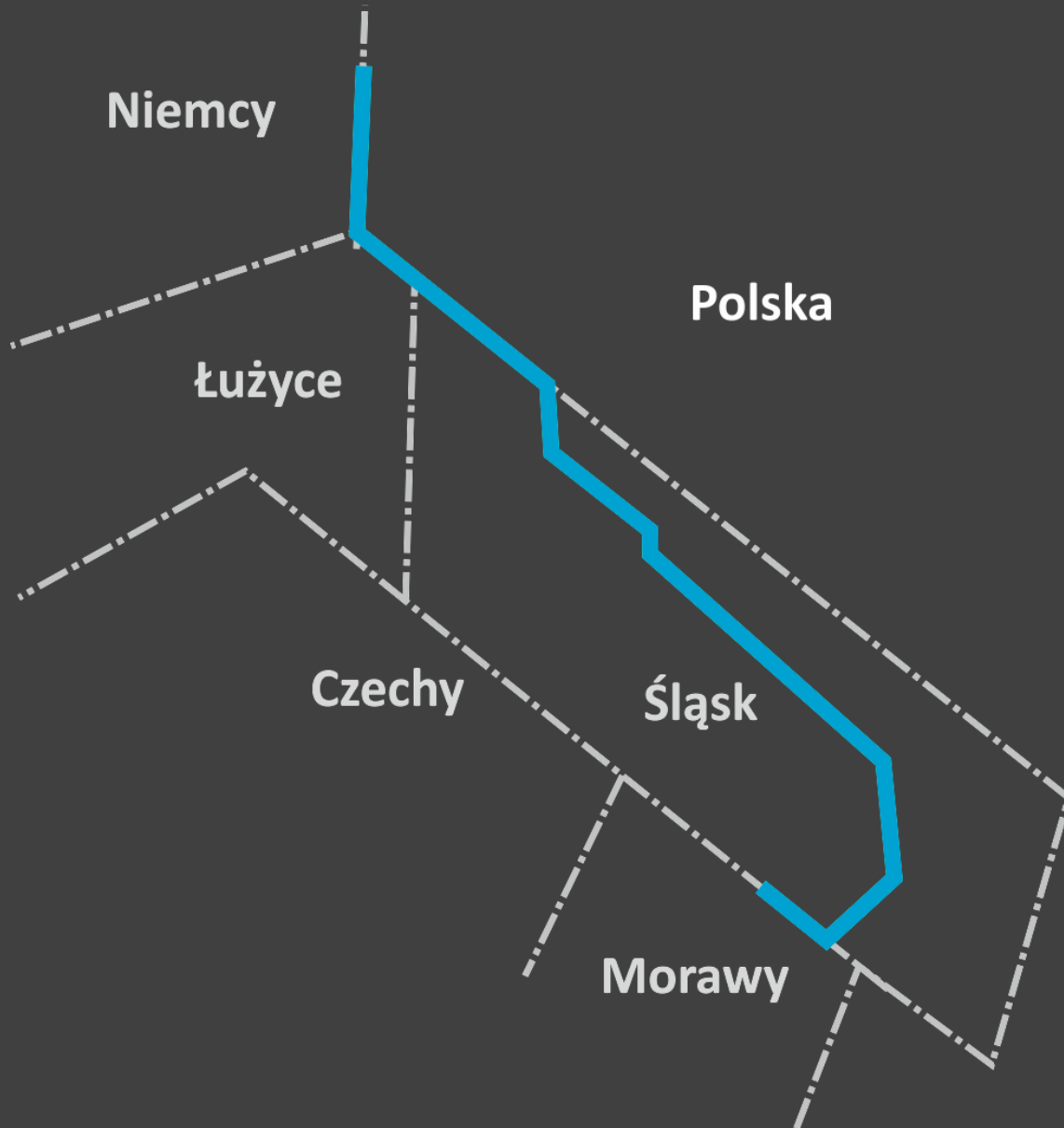

„normalne” i „anomalne” odcinki doliny

Odra... (nazwa, trochę historii)

Odra... (nazwa, trochę historii)

Odera fl.

~1234

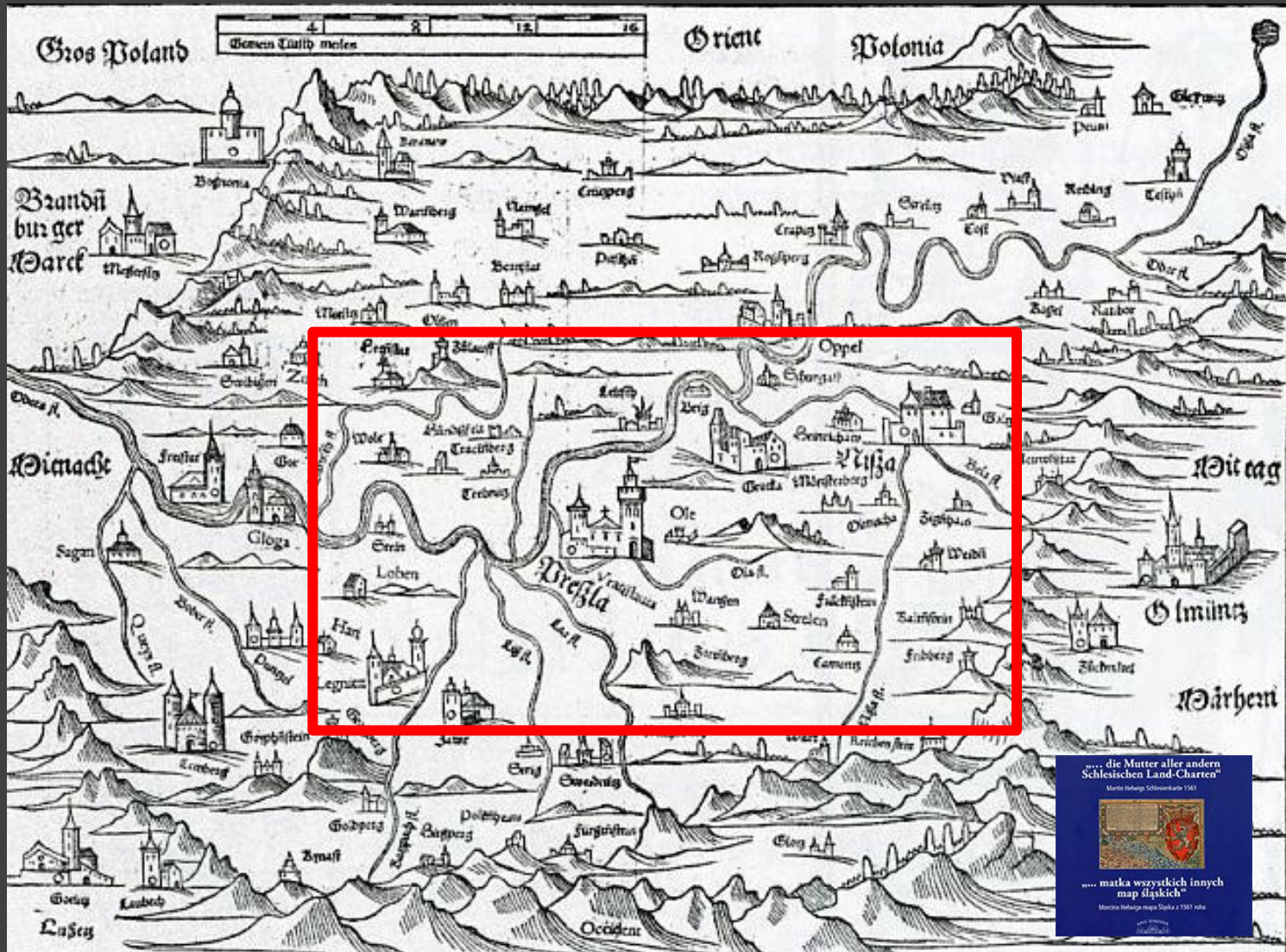
Mapa świata z Ebstorf
(autor: Gervase of Tilbury ?)

Odra... (nazwa, trochę historii)

Odera fl.

~1234
1554

Schlesien
S. Muenster

drzeworyt, kolorowany
wyd. H. Petri, Bazylea

Odra... (nazwa, trochę historii)

Oder fl.

~1234

1554

Schlesien

S. Muenster

drzeworyt, kolorowany
wyd. H. Petri, Bazylea

Odra... (nazwa, trochę historii)

~1300

1421

1554

1561

(1605)

(1612)

(1627)

(1642)

(1685)

(1738)

(1745)

(1765)

(1776)

(1889)

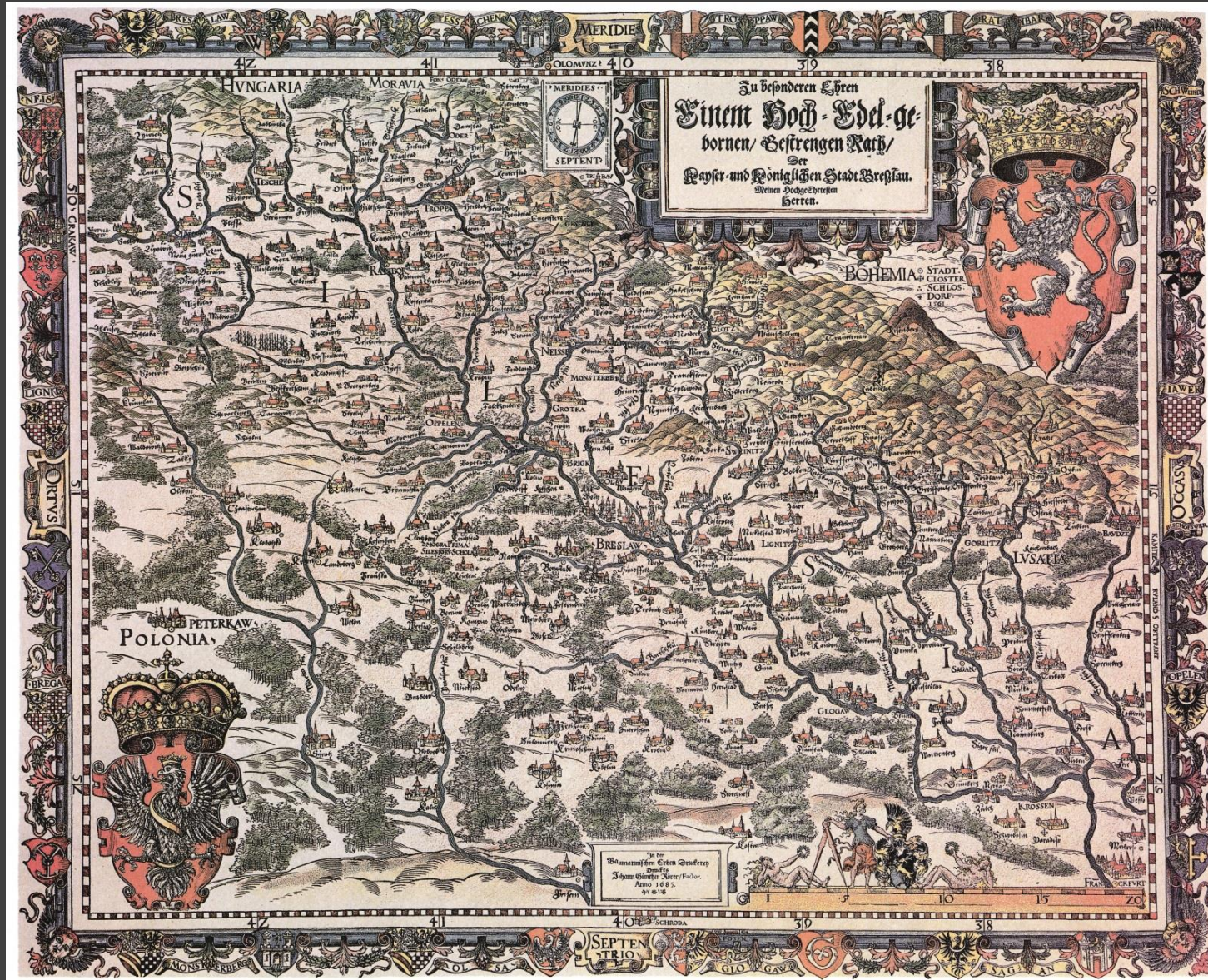
Schlesien

M. Martin Helwig

drzeworyt, kolorowany

wyd. Johan Creutziger

Nysa

Odra... (nazwa, trochę historii)

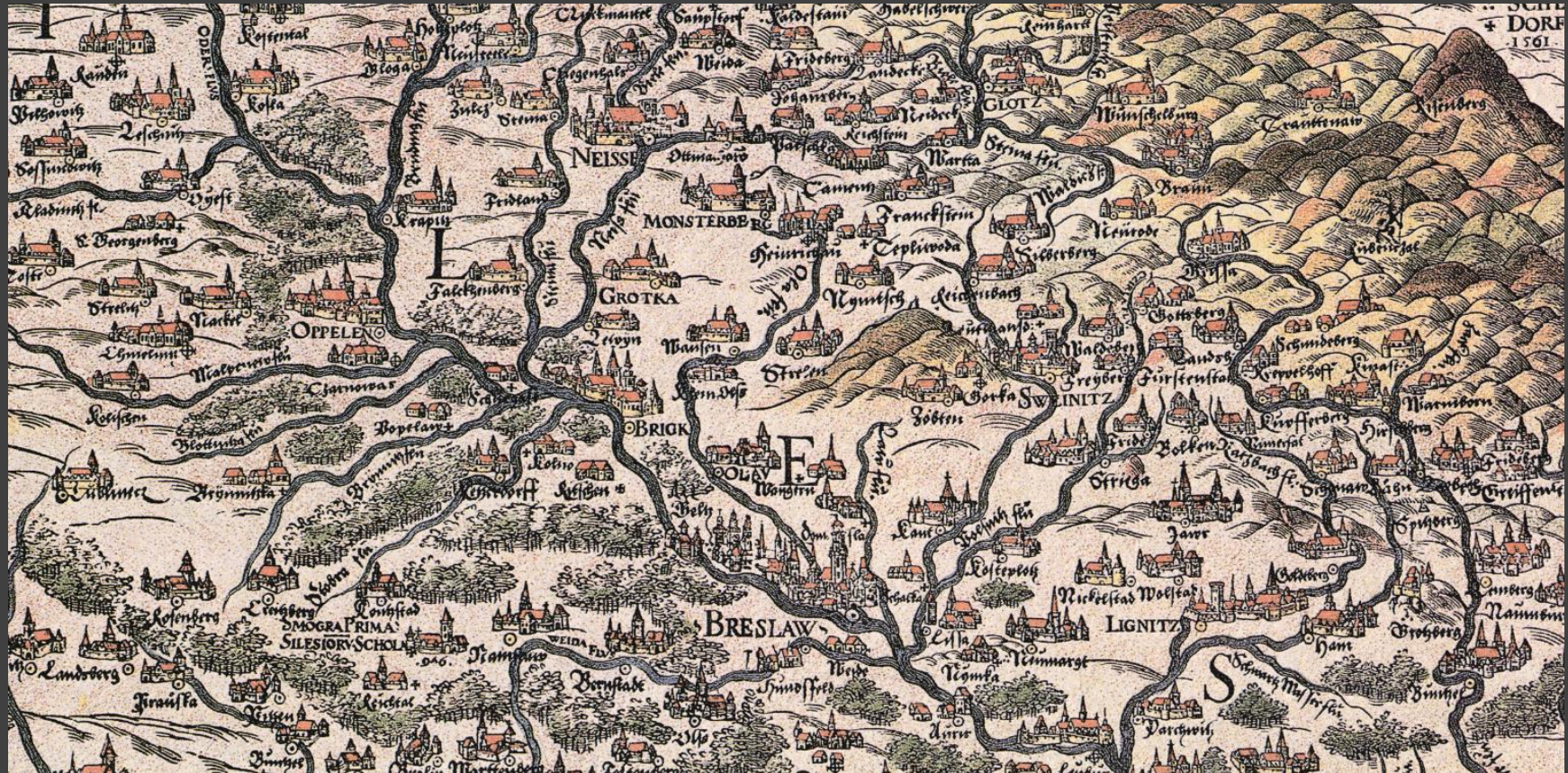
Oder Fluss

~1300

1421

1554

1561

Odra... (nazwa, trochę historii)

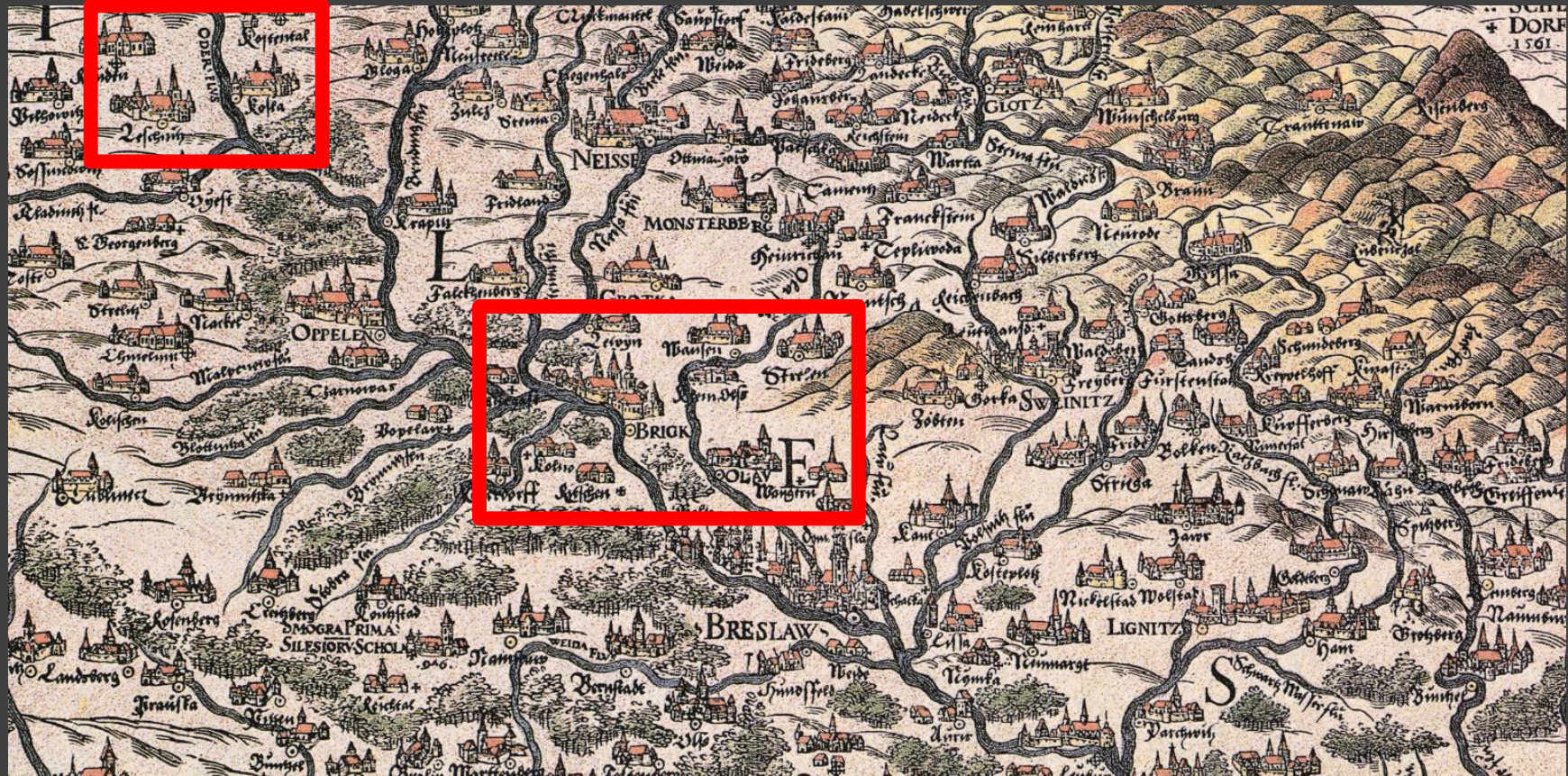
Oder Fluss

~1300

1421

1554

1561

Odra... (nazwa, trochę historii)

Oder Flus

- ~1300
- 1421
- 1554
- 1561

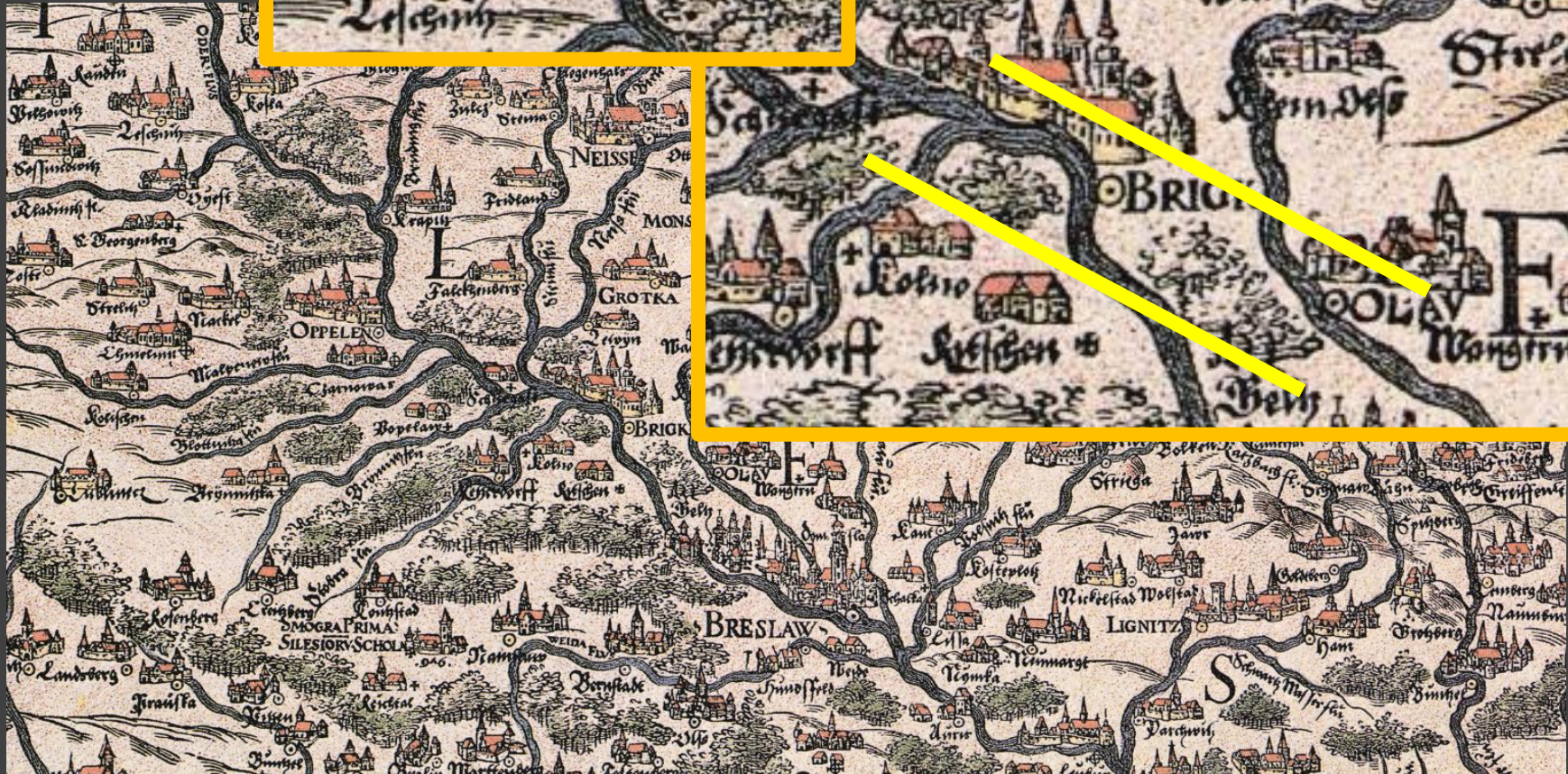

Odra... (nazwa, trochę historii)

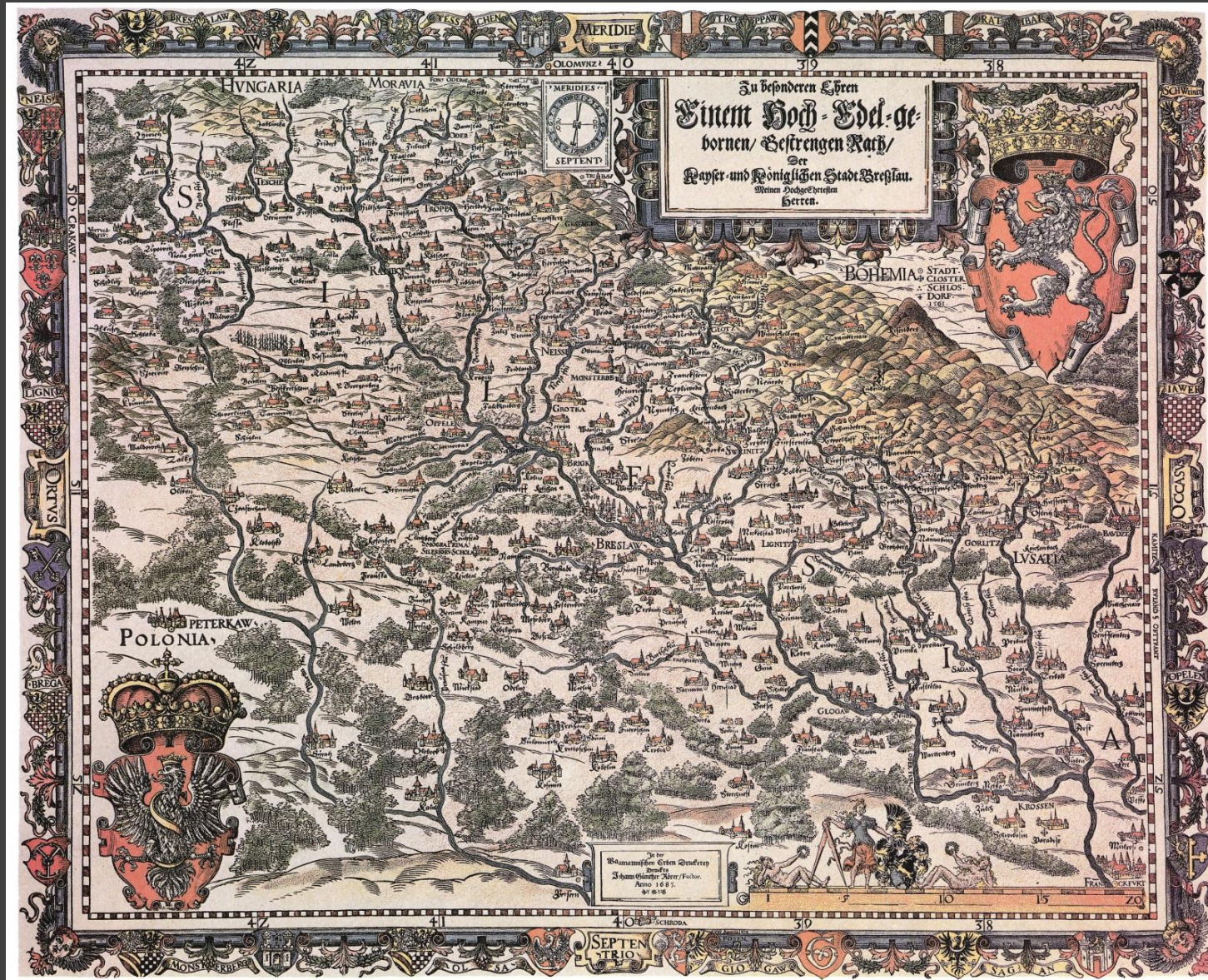
- ~1300
- 1421
- 1554
- 1561

Oder Flus

Odra... (nazwa, trochę historii)

1559-1561

1561 (1685)

Schlesien

M. Martin Helwig
drzeworyt, kolorowany
wyd. Johan Creutziger
Nysa

Odra... (paleogeografia trzeciorzędu i starszego czwartorzędu)

Inspiracje...

Stanisław Dyjor

Danuta Cholewicka-Meysner

Jan Farbisz

Dariusz Krzyszkowski

Maciej Karanter

Jerzy A. Czerwonka

Teresa Kuszell

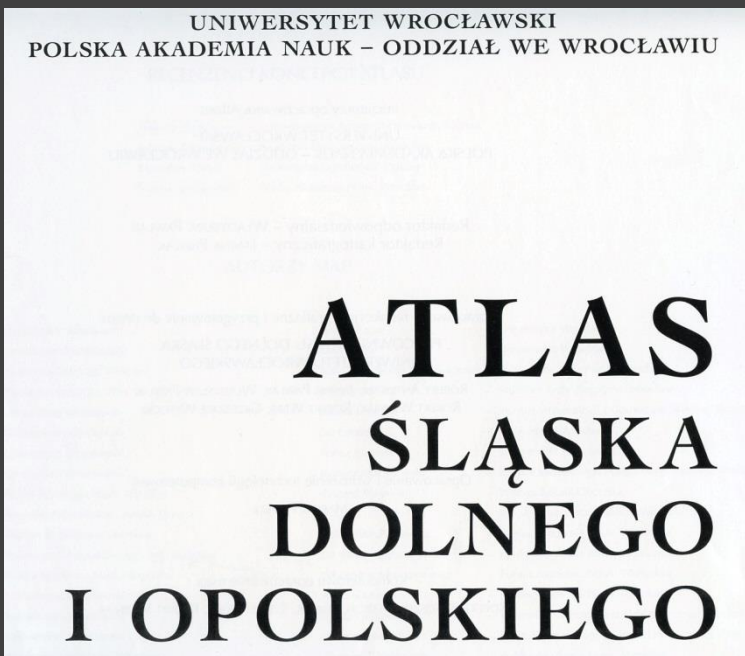
Janusz Badura

Jacek R. Kasiński

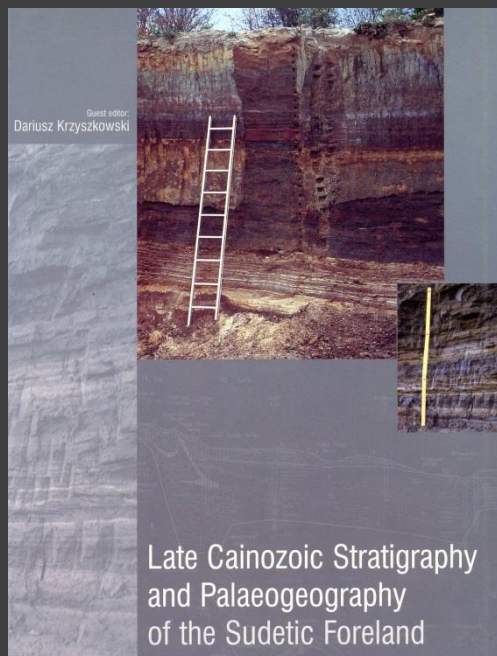
Marcin Piwocki

Bogusław Przybylski

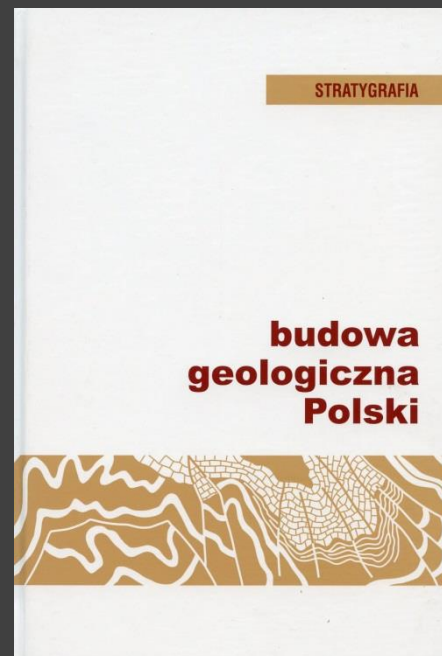
1997

2001

2004

Odra... (paleogeografia trzeciorzędu i starszego czwartorzędu)

Prace własne...

Krzysztof Mastalerz

Jurand Wojewoda

Jurand Wojewodaki

Czesław August

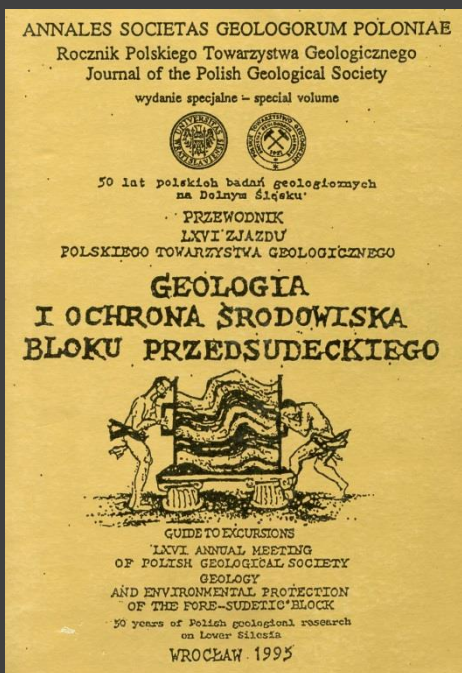
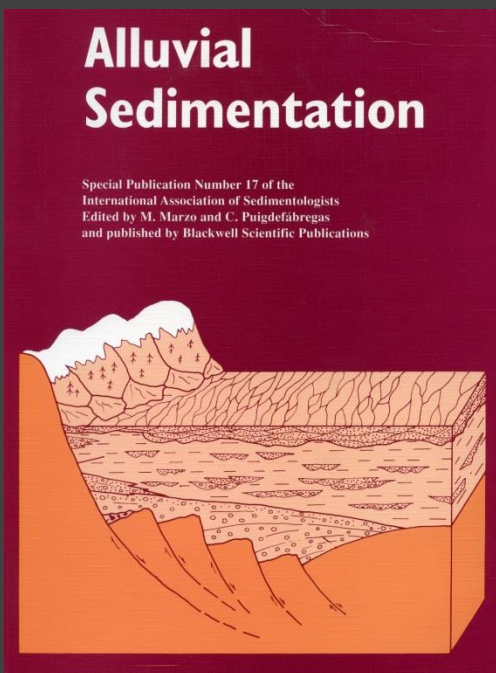
Marek Awdankiewicz

Piotr Migoń

Dariusz Krzyszkowski

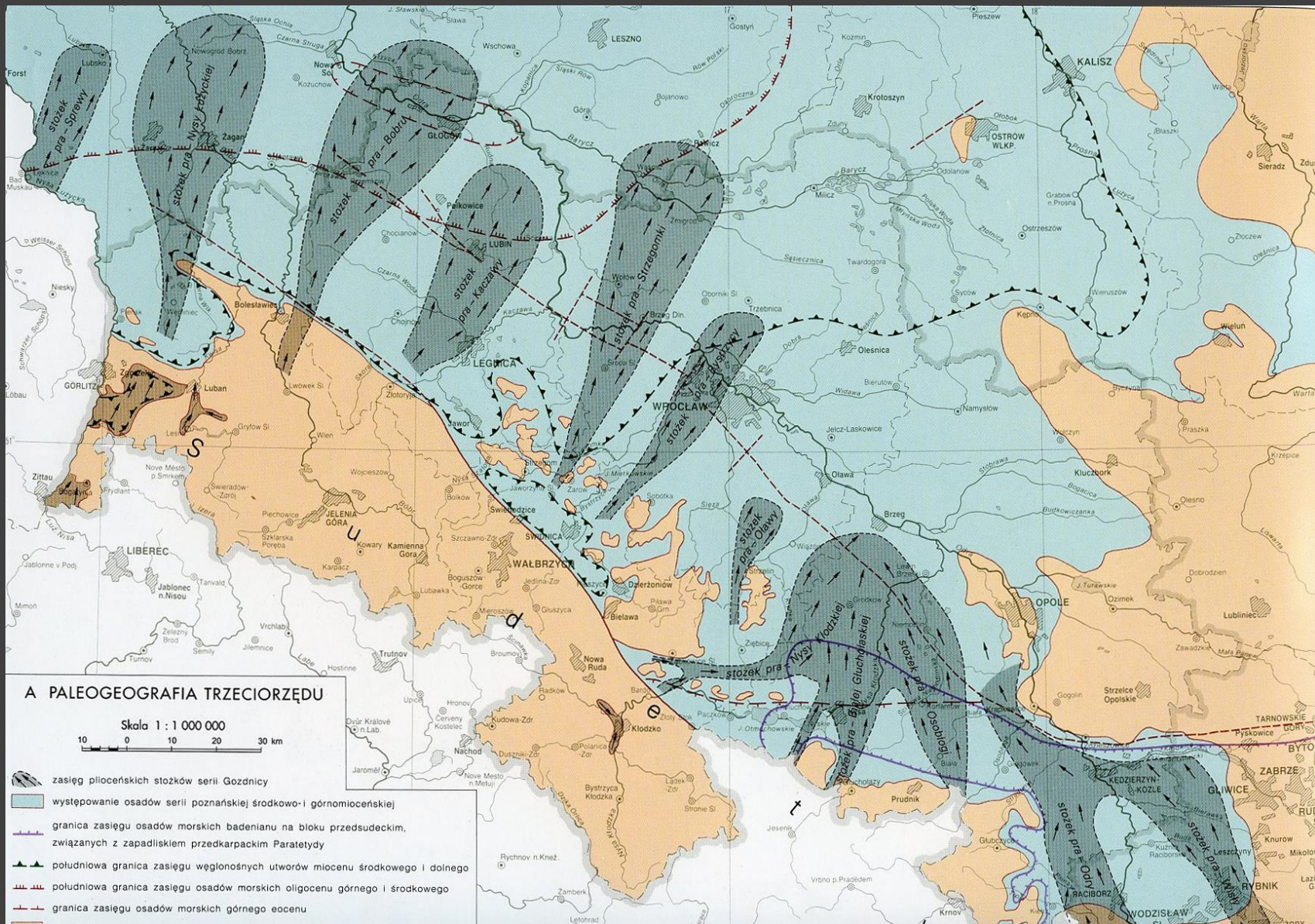
1993

1995

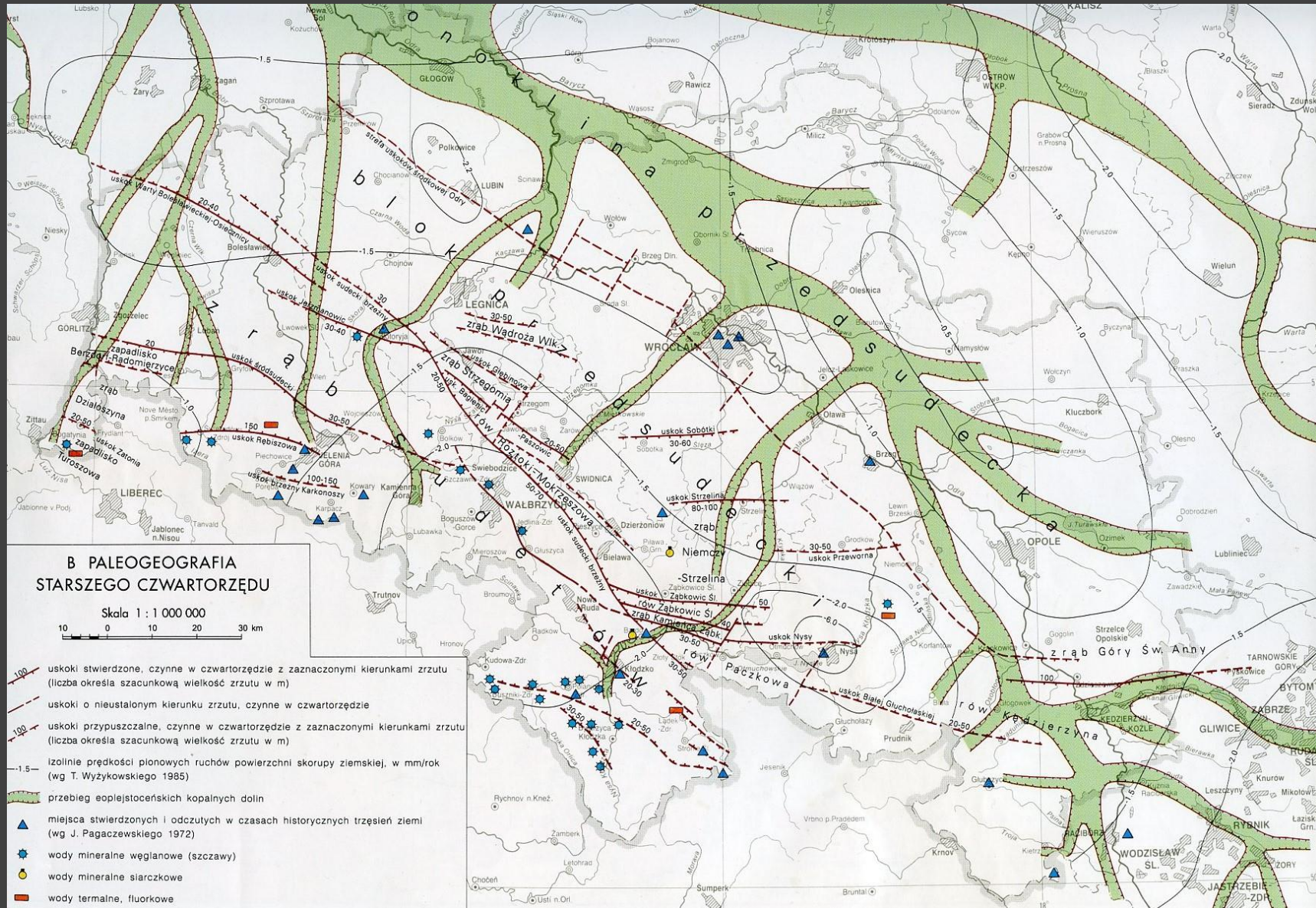

Odra... (paleogeografia trzeciorzędu)

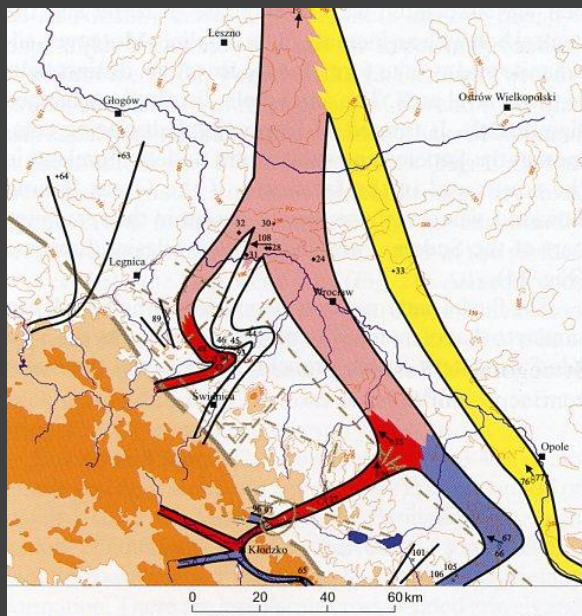

Odra... (paleogeografia starszego czwartorzędzu)

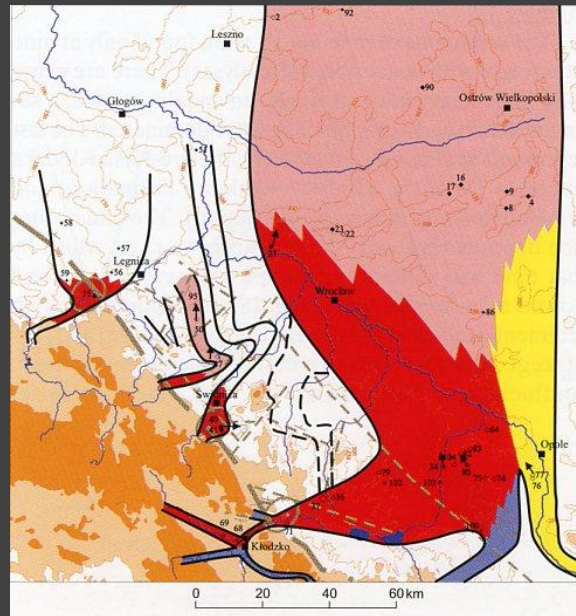

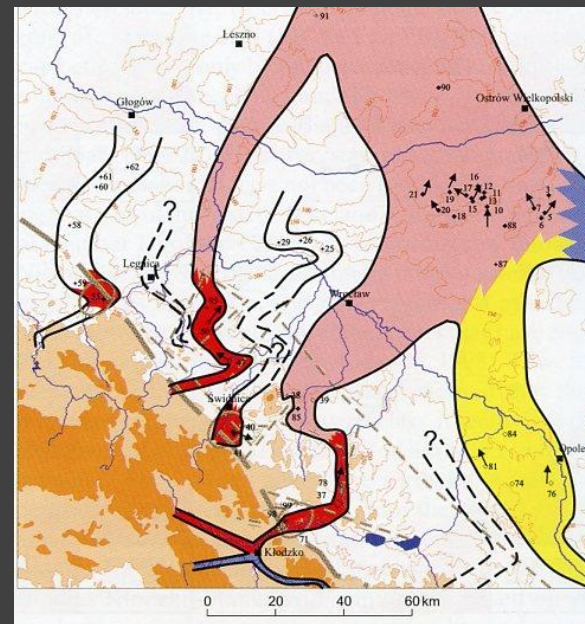
Odra... (paleogeografia trzeciorzędu)

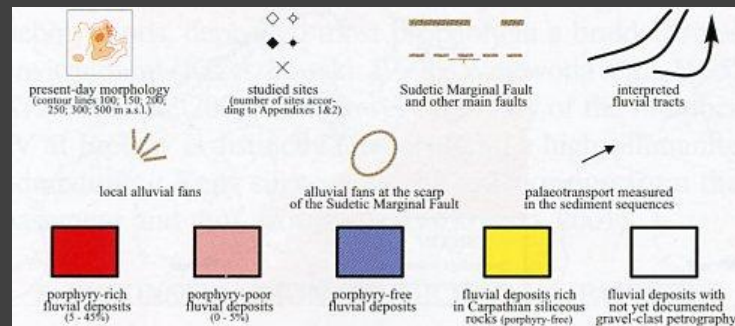
formacja Ziębic
(wczesny pliocen)

formacja Ziębic
(wczesny/późny pliocen)

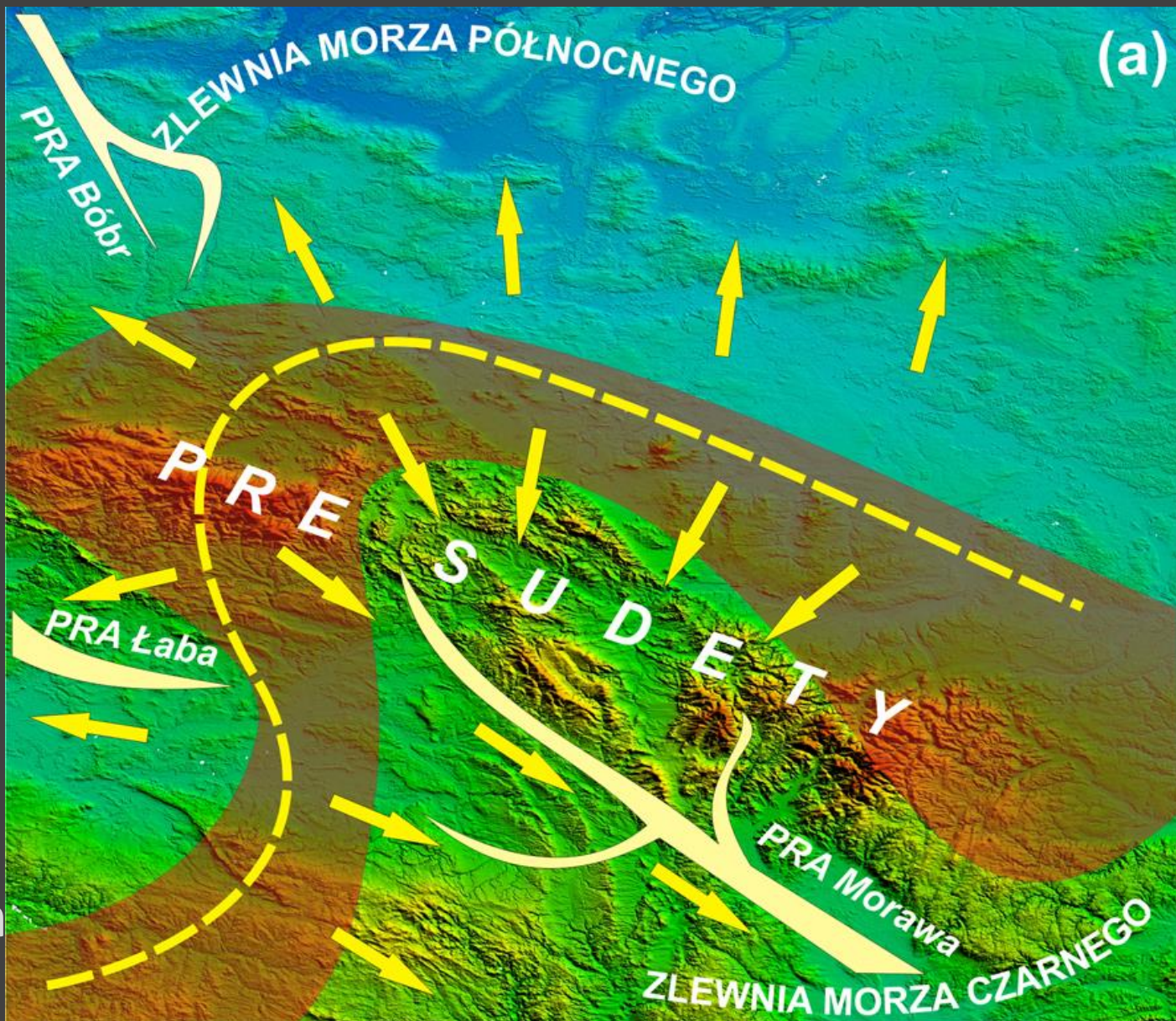

formacja Ziębic
(późny pliocen)

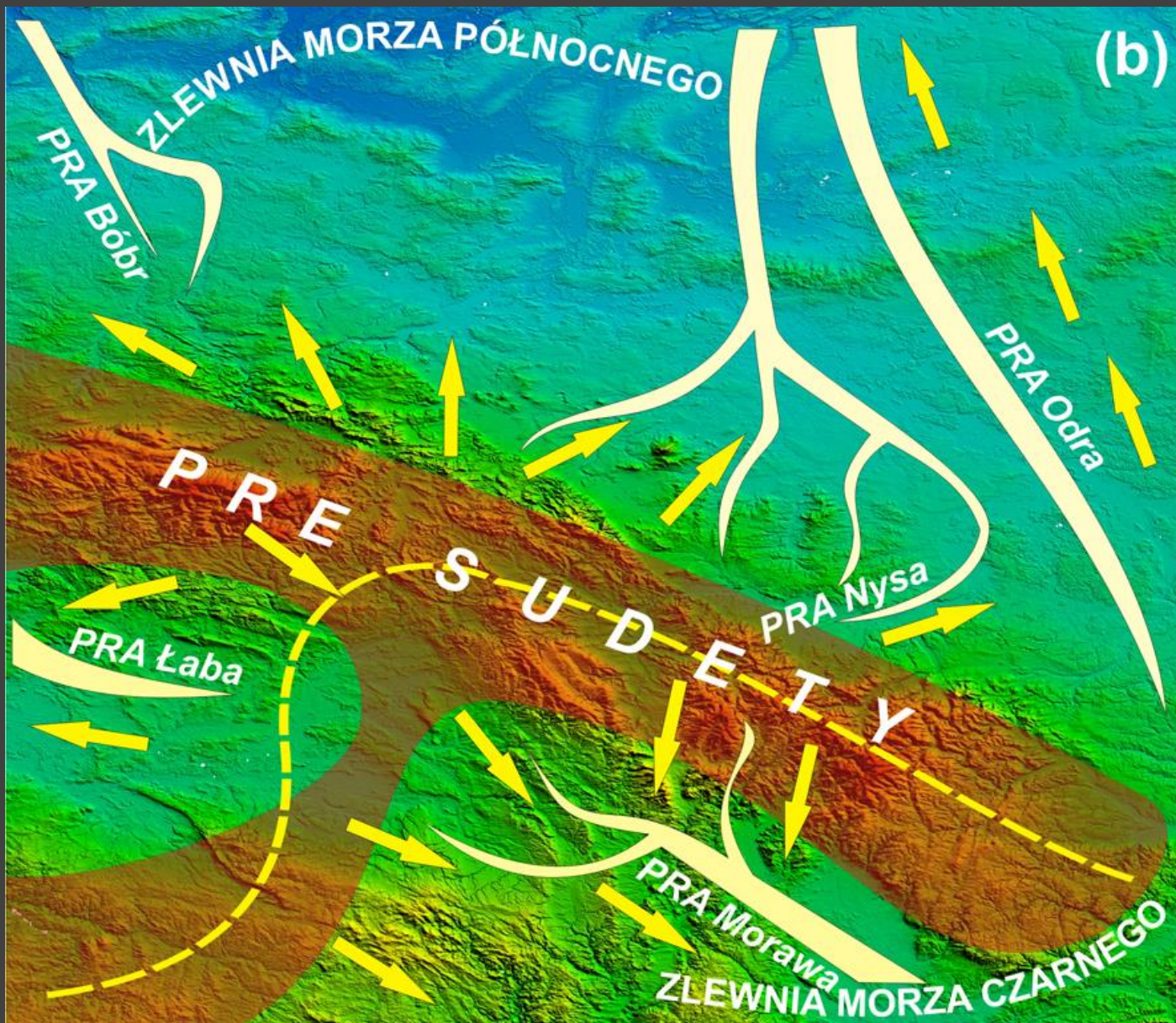
Odra... (paleogeografia trzeciorzędu i starszego czwartorzędu)

późny miocen
pliocen

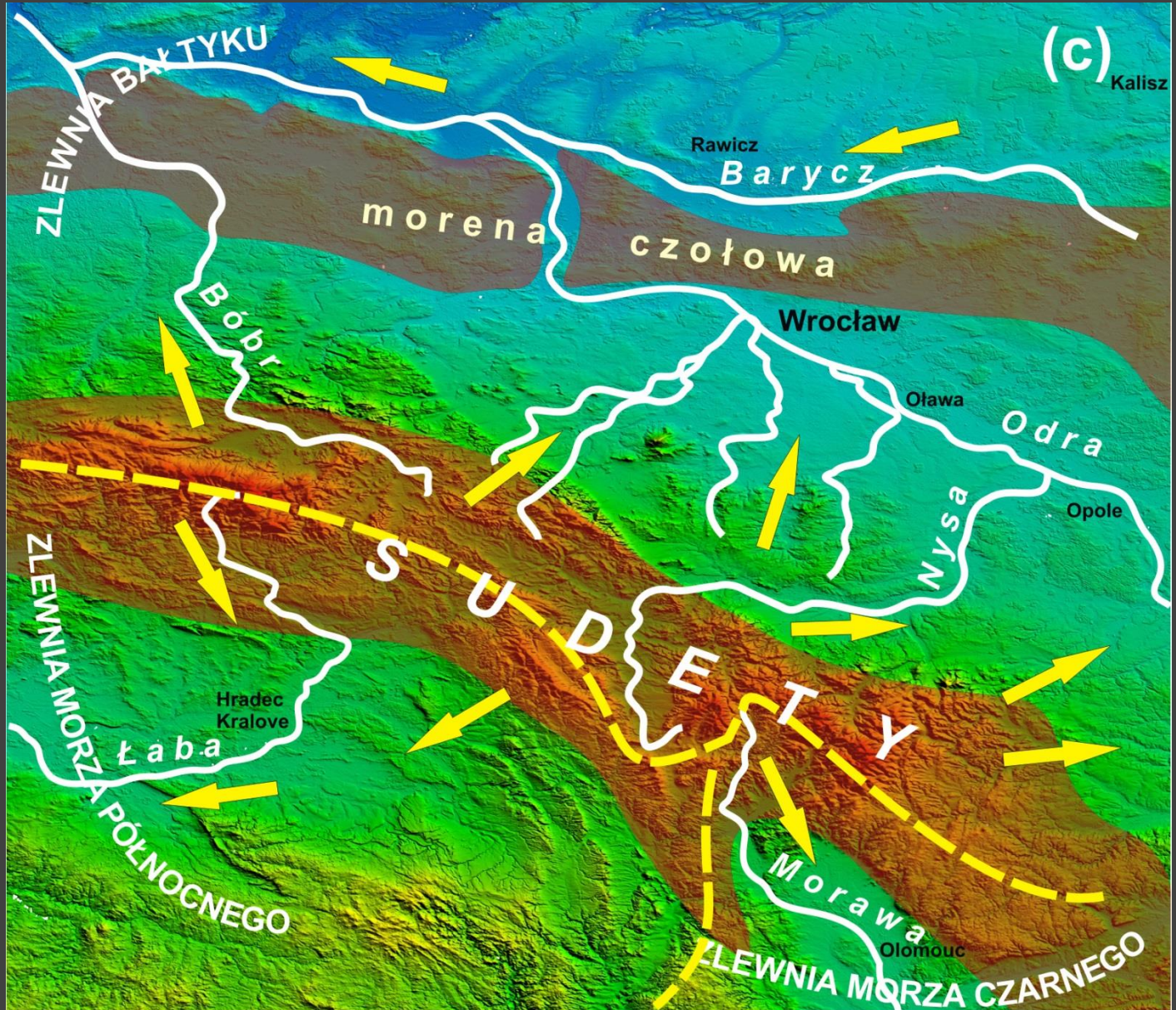
Odra... (paleogeografia trzeciorzędu i starszego czwartorzęd)

pliocen
eoplejstocen

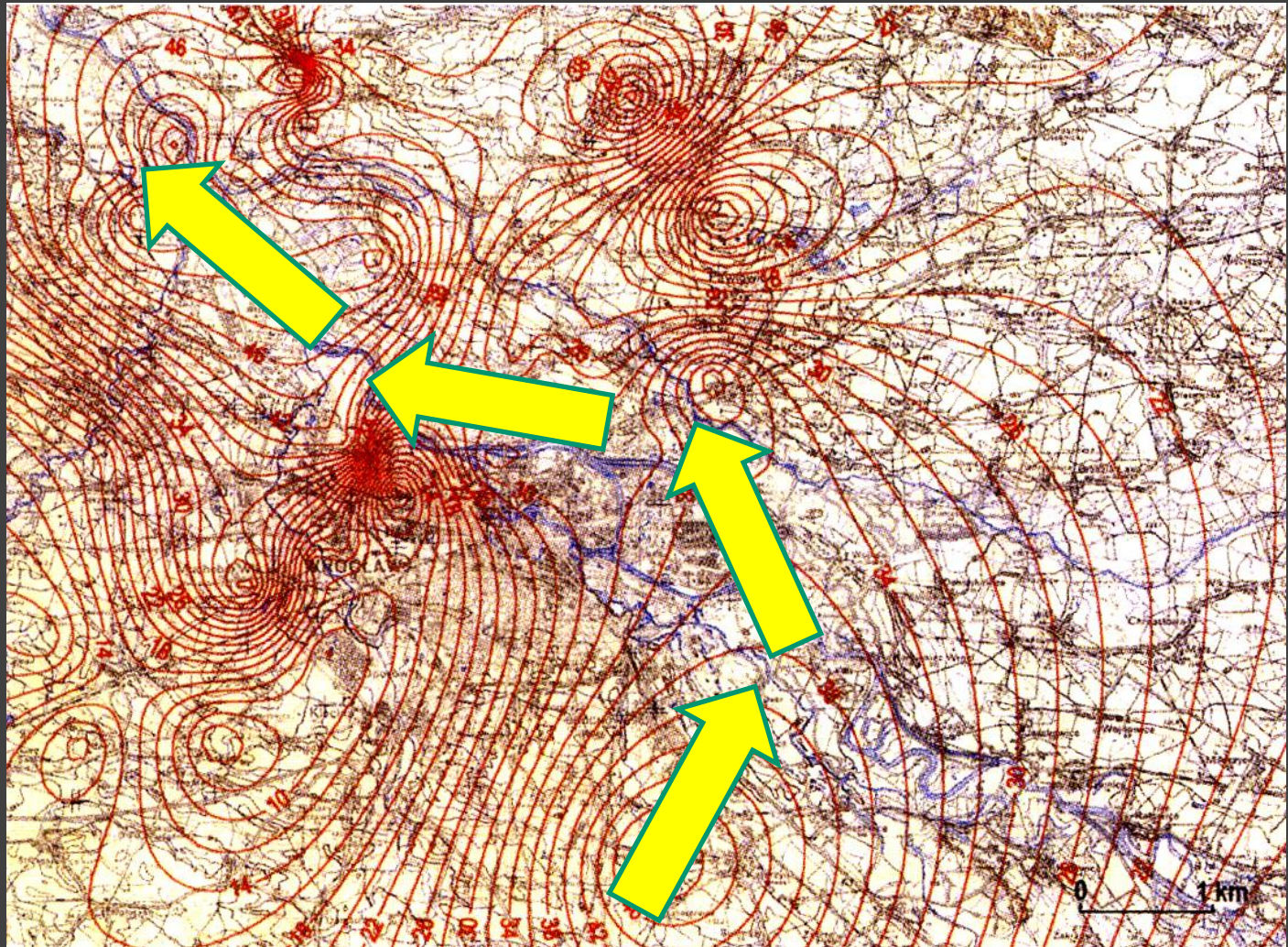
Odra... (paleogeografia trzeciorzędu i starszego czwartorzędu)

holocen

Geologiczne uwarunkowania Odry na Dolnym Śląsku

Mapa Spągu Czwartorzędu, A. Szponar

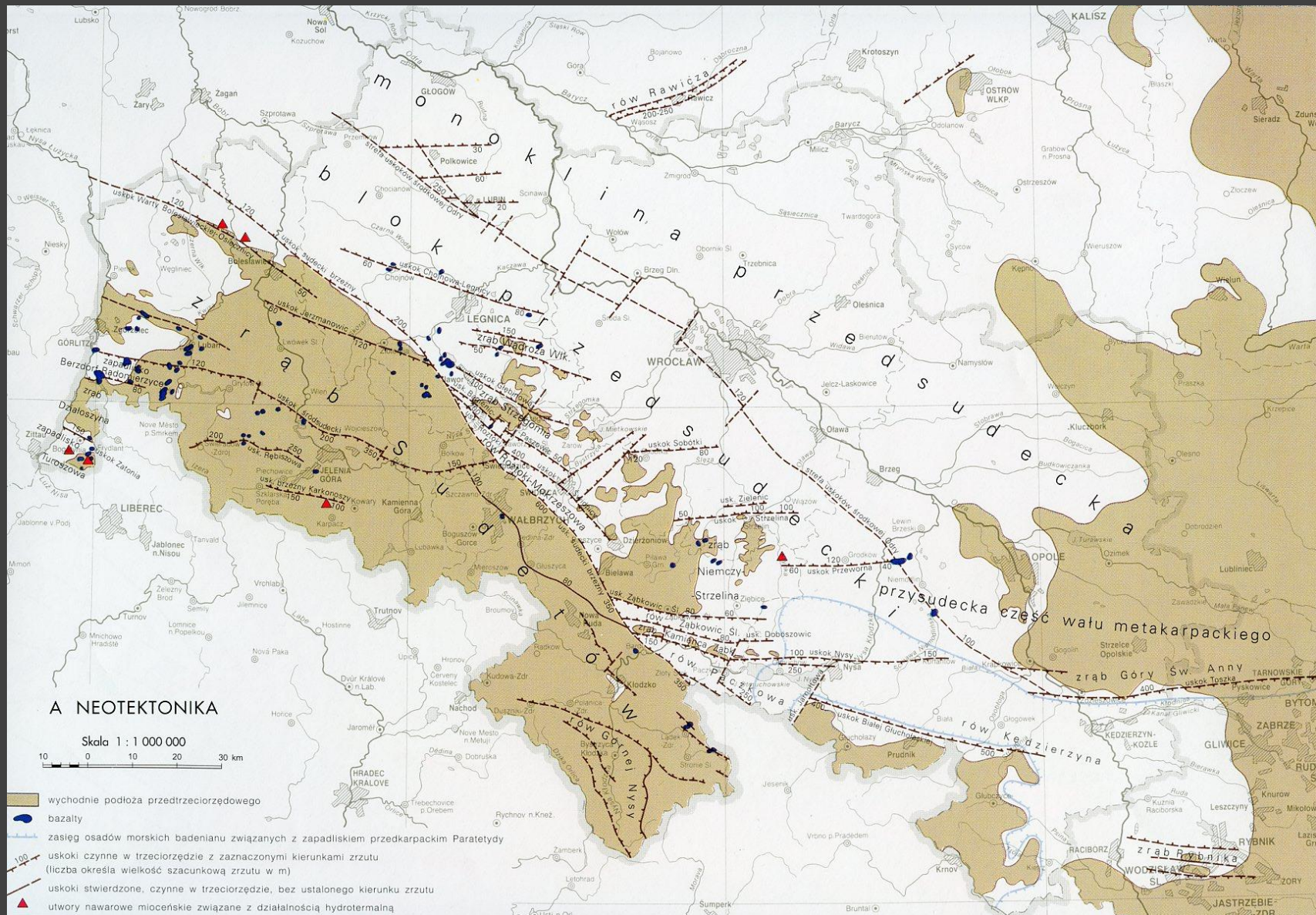
Geologiczne uwarunkowania Odry na Dolnym Śląsku

Mapa Tektoniczna Sudetów i bloku przedsudeckiego, Z. Cymerman

Geologiczne uwarunkowania Odry na Dolnym Śląsku

Miejsce Wrocławia nad Odrą

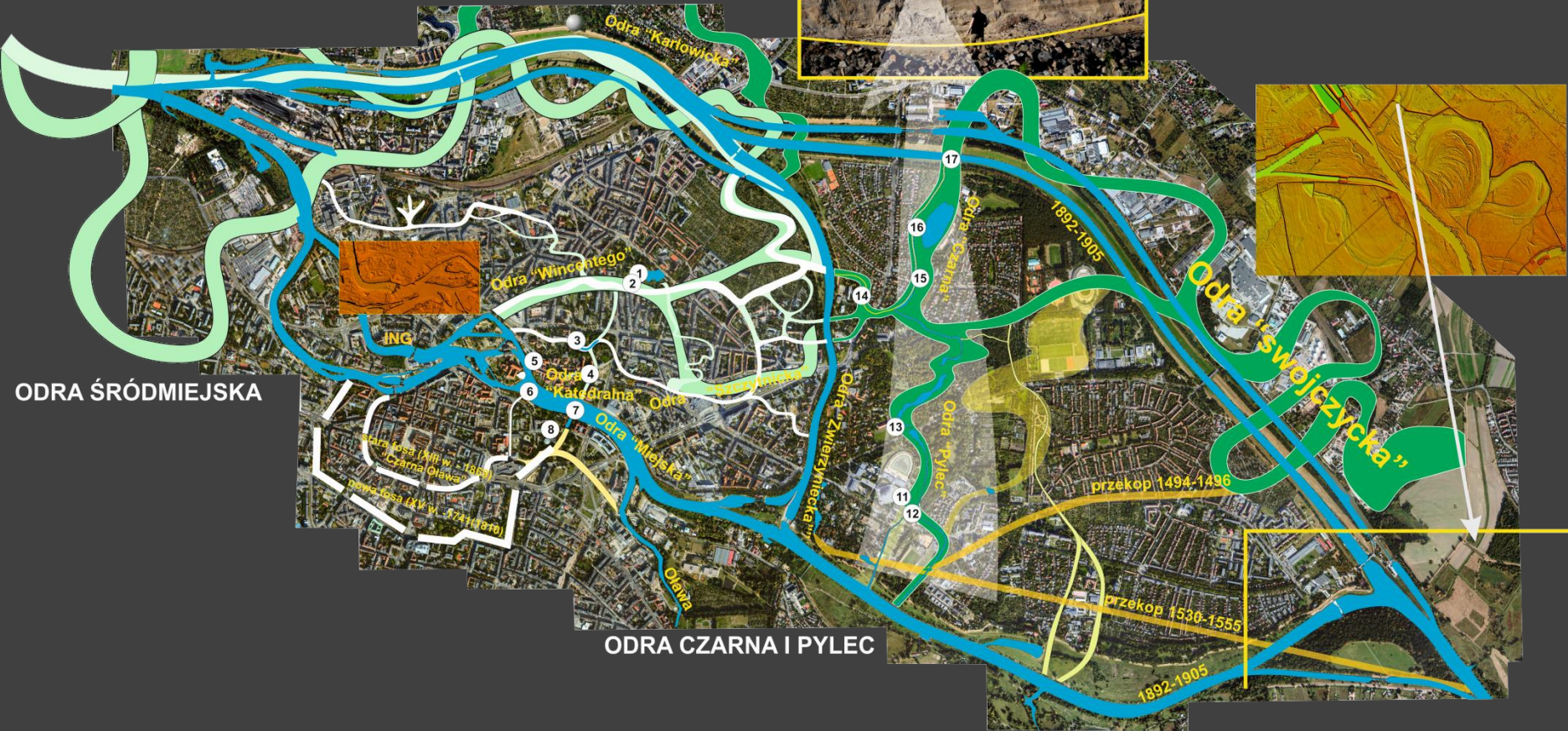
Główne przeprawy przez koryta i kanały Odry (średniowiecze)

Odra we Wrocławiu...

Paleokoryto Prąbry nacięte kanałem przeciwpowodziowym

Odra we Wrocławiu...

Hayer, G., 1591

Wybrane materiały kartograficzne wykorzystane po kalibracji metodą H-GIS dla rekonstrukcji dawnych koryt i kanałów Odry

Odra we Wrocławiu...

Vroom, F.H. & Gross F., 1587

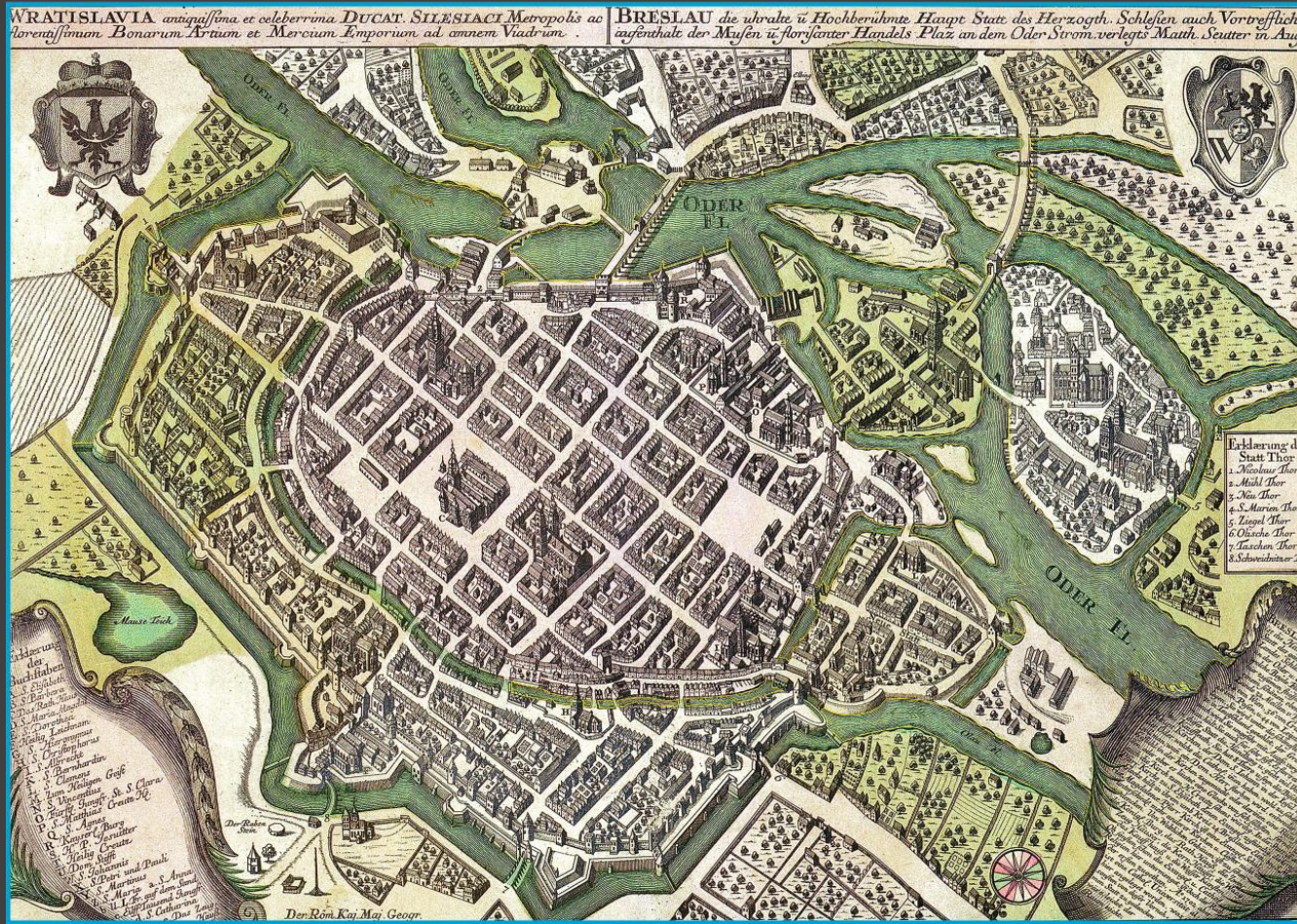

Wybrane materiały kartograficzne wykorzystane po kalibracji metodą H-GIS dla rekonstrukcji dawnych koryt i kanałów Odry

Odra we Wrocławiu...

Werner F.B. & Schleuen J.D., 1741

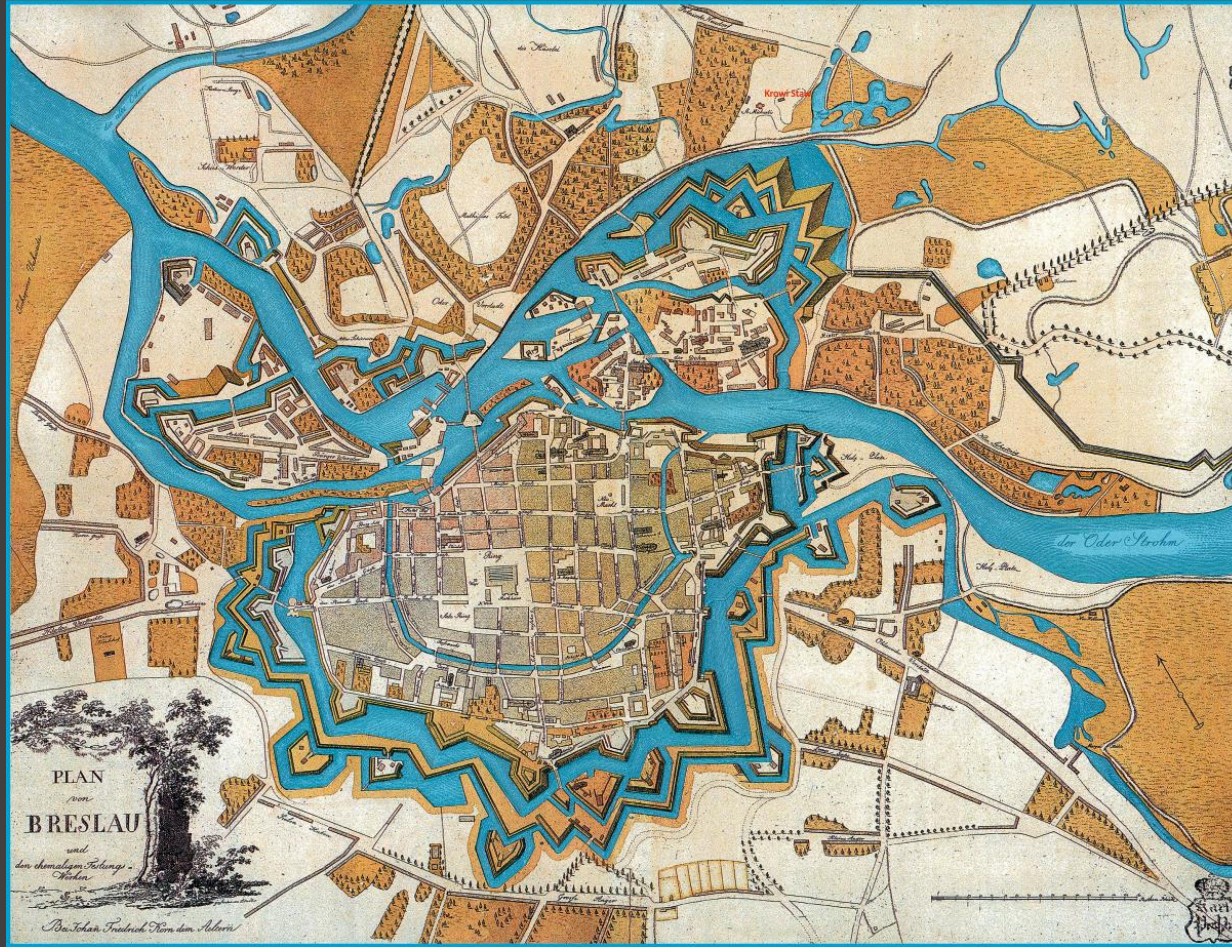

Wybrane materiały kartograficzne wykorzystane po kalibracji metodą H-GIS dla rekonstrukcji dawnych koryt i kanałów Odry

Odra we Wrocławiu...

Edler F.G., 1807

Wybrane materiały kartograficzne wykorzystane po kalibracji metodą H-GIS dla rekonstrukcji dawnych koryt i kanałów Odry

Odra we Wrocławiu...

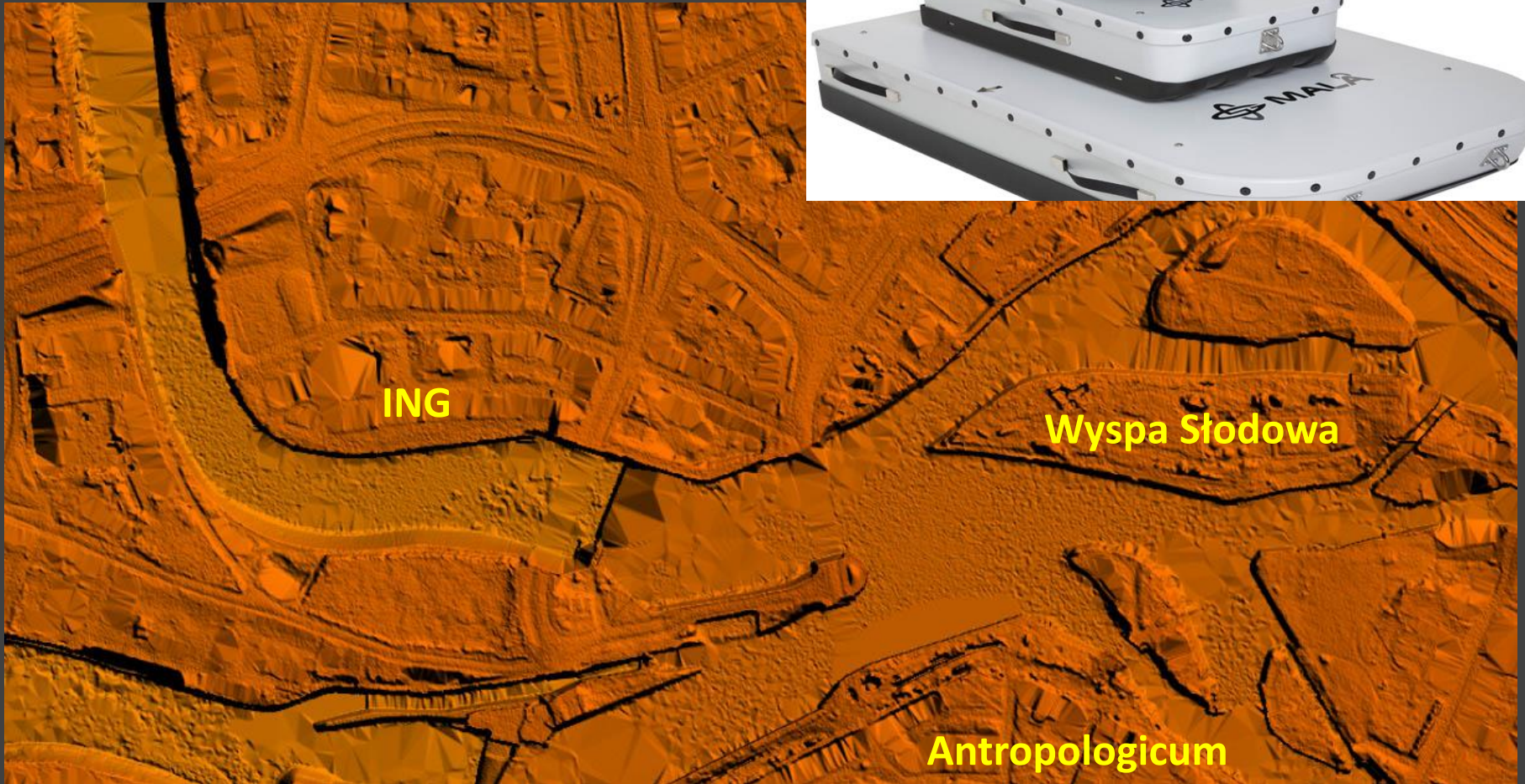

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

OŁBIN

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

**Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych**

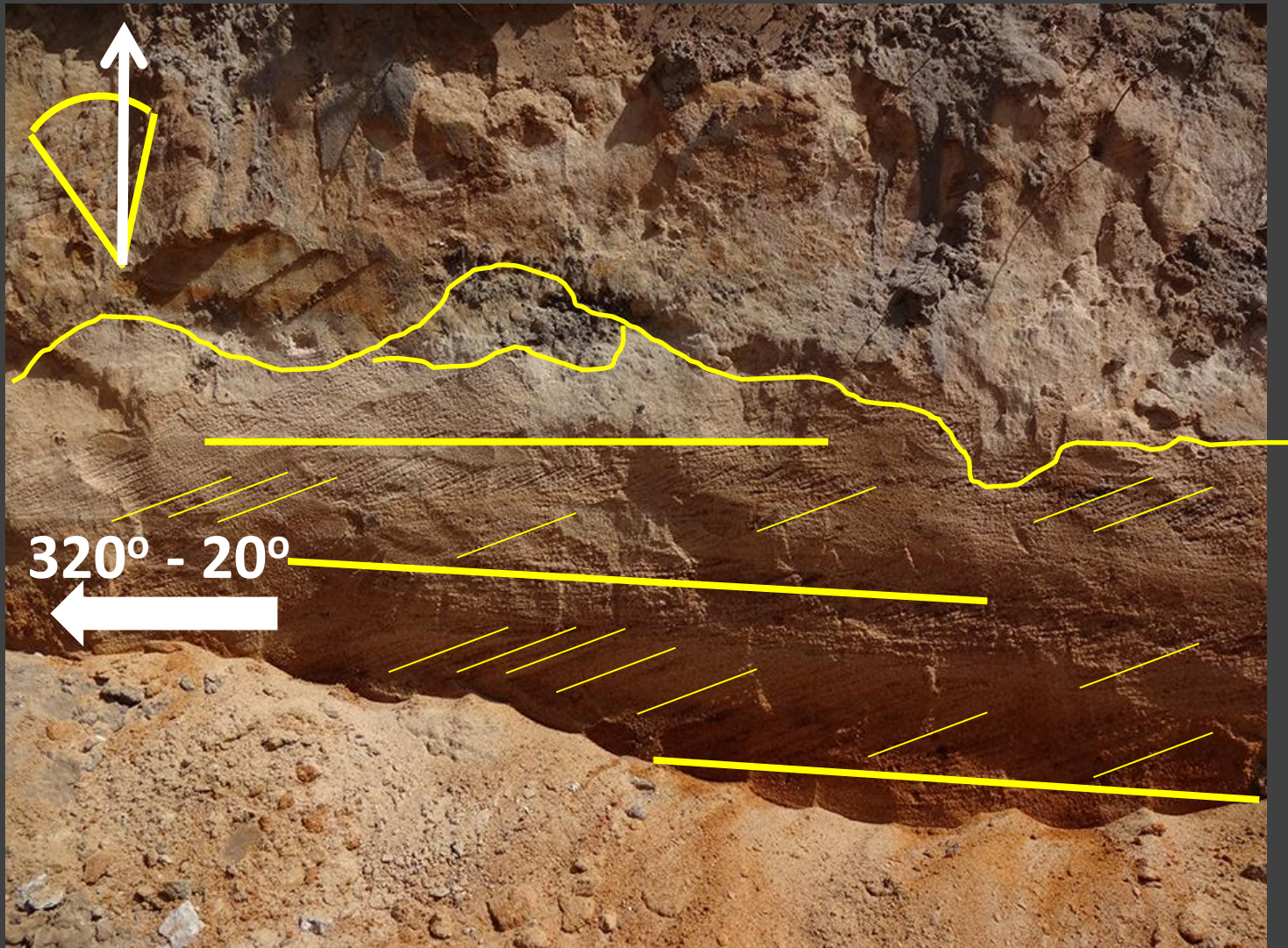
Odra we Wrocławiu...

**Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych**

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

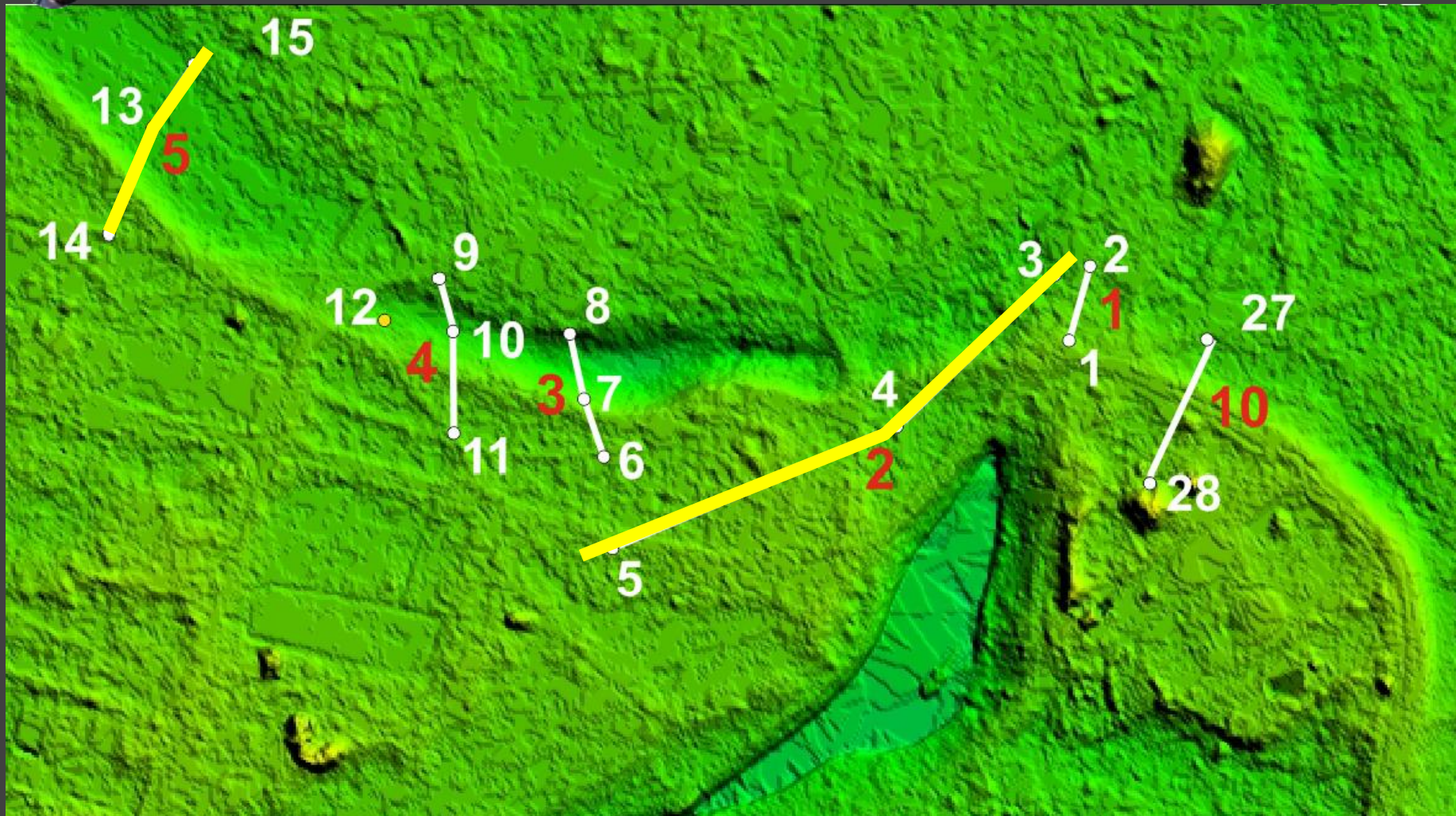

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

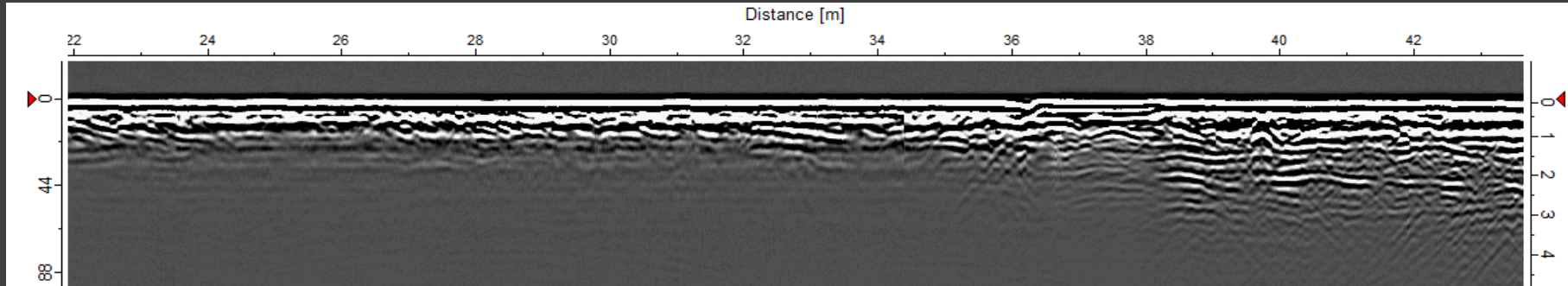
Odra we Wrocławiu...

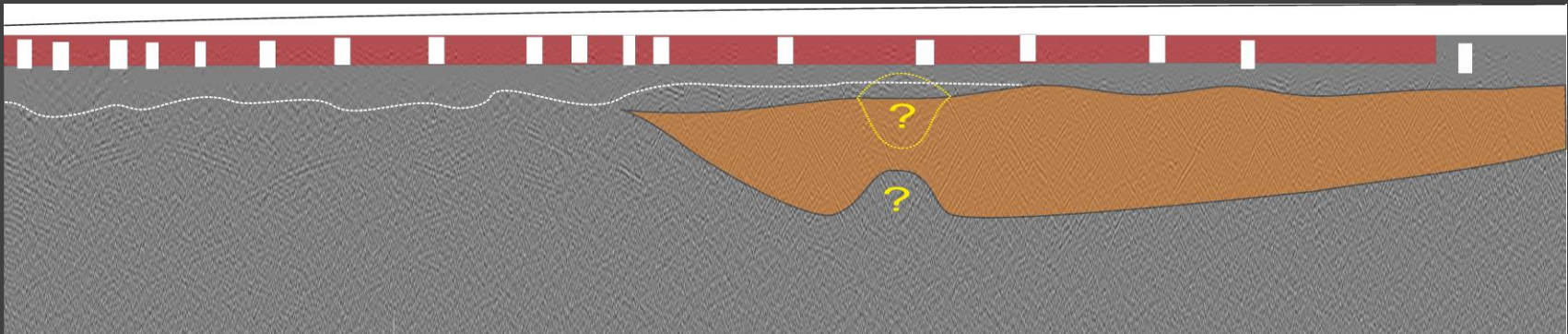
Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Profil 2 przed wyskalowaniem oraz użyciem filtrów programu RAMAC GroundVision

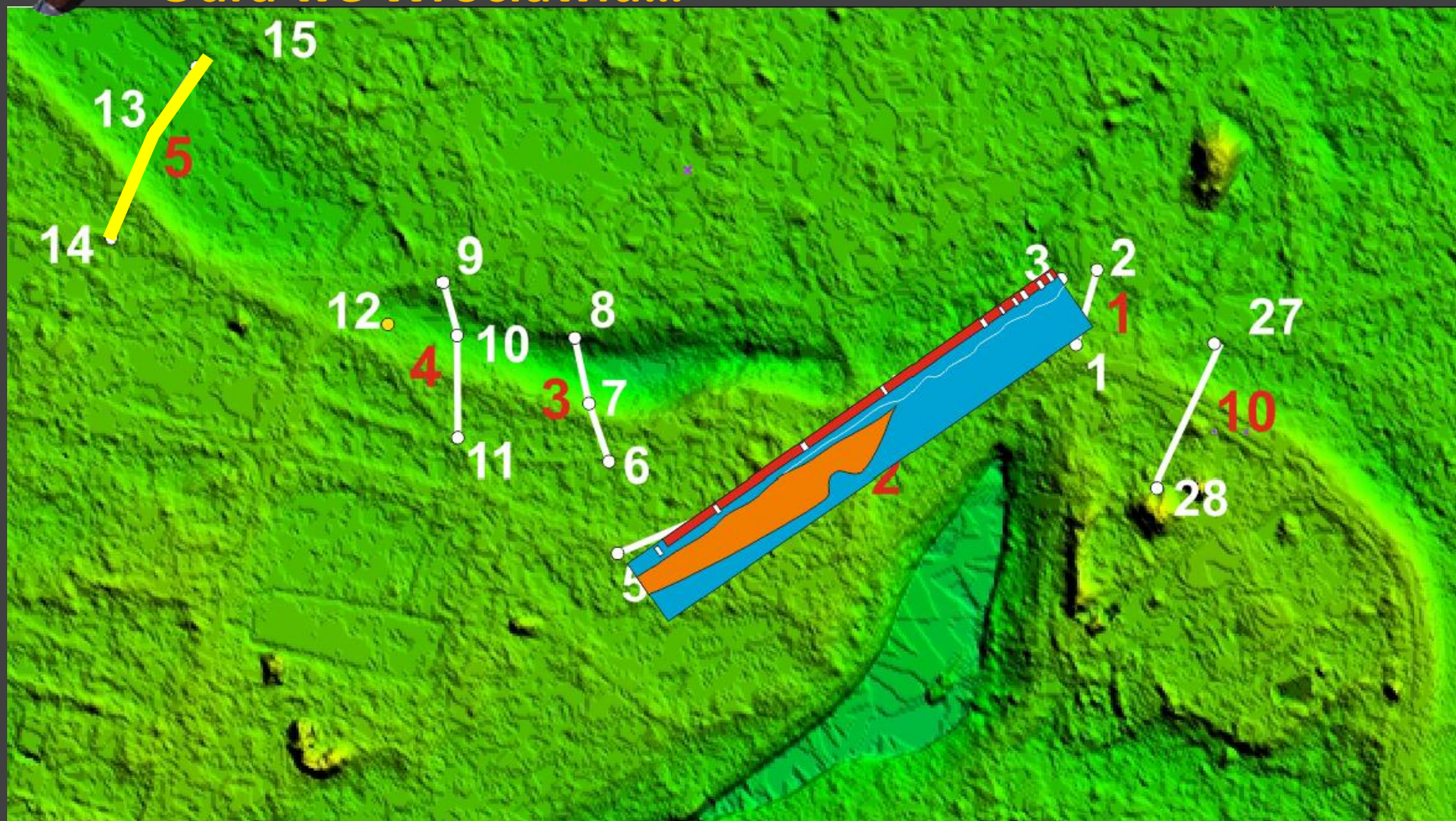

Profil 2 po poddaniu obróbce z użyciem narzędzi programu RAMAC GroundVision

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

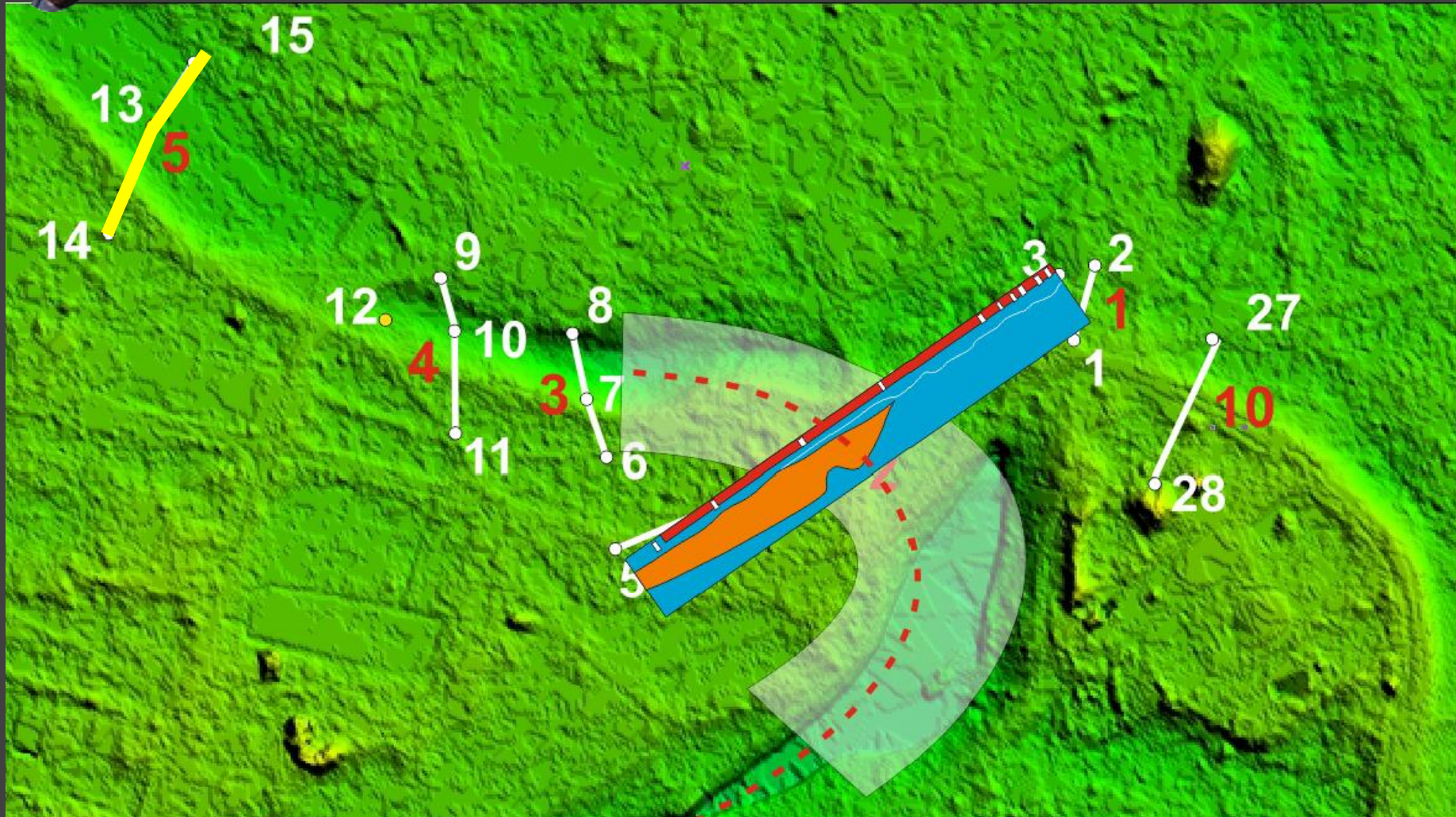

Odra we Wrocławiu...

Lokalizacja profilu 2 na podkładzie lidarowym z naniesionym profilem GPR

Odra we Wrocławiu...

Lokalizacja profilu 2 na podkładzie lidarowym z naniesionym profilem GPR, osią paleokoryta Odry Szczytnickiej (Pylca) sprzed XVIII

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

300° - 350°

aluwia rzeki krętej

„mady” powodziowe

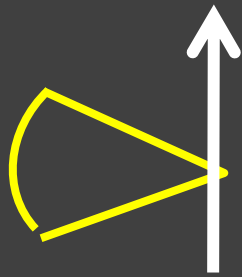
„czarne dęby”

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

Odra we Wrocławiu...

250° - 320°

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

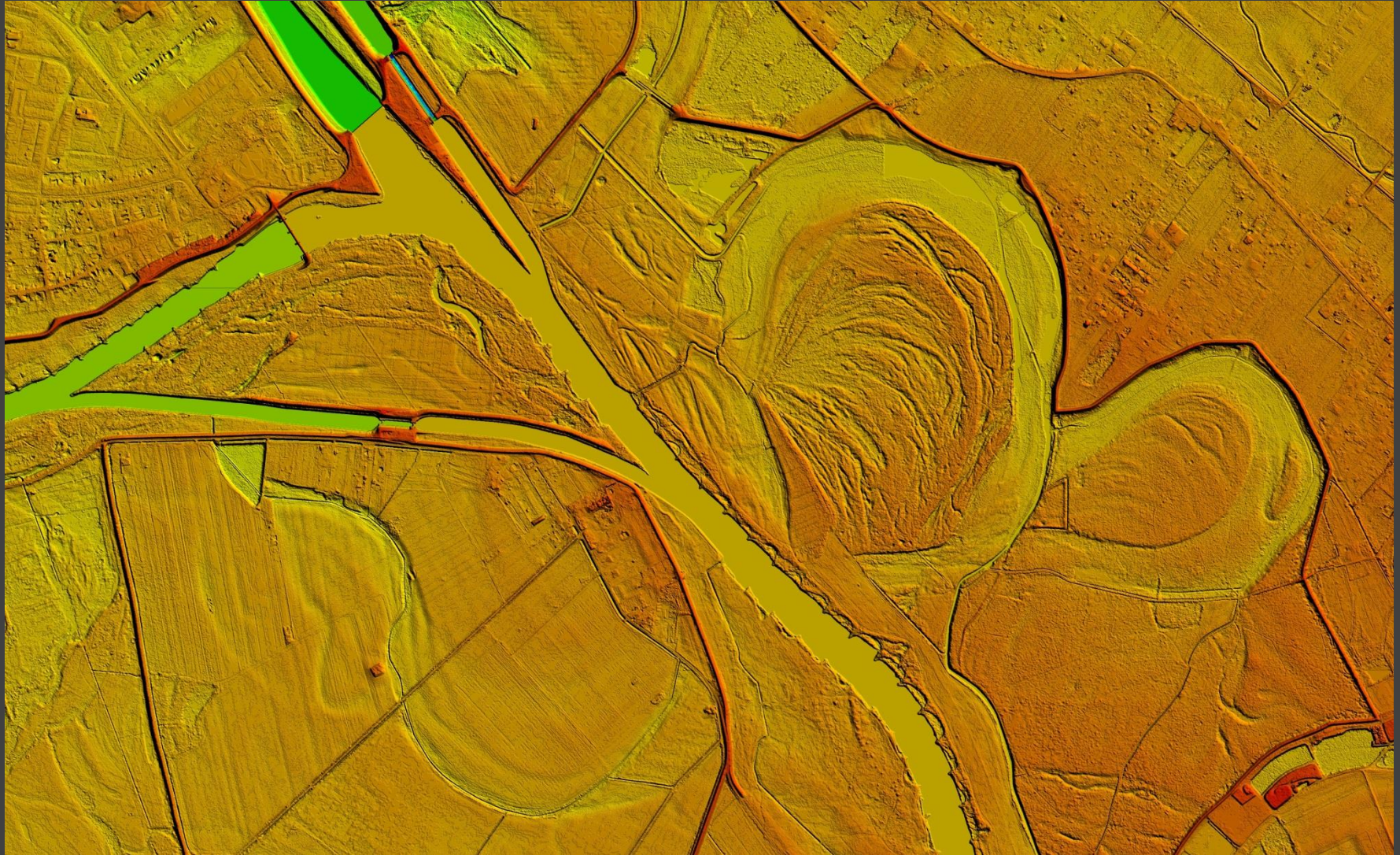
Odra we Wrocławiu...

Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych

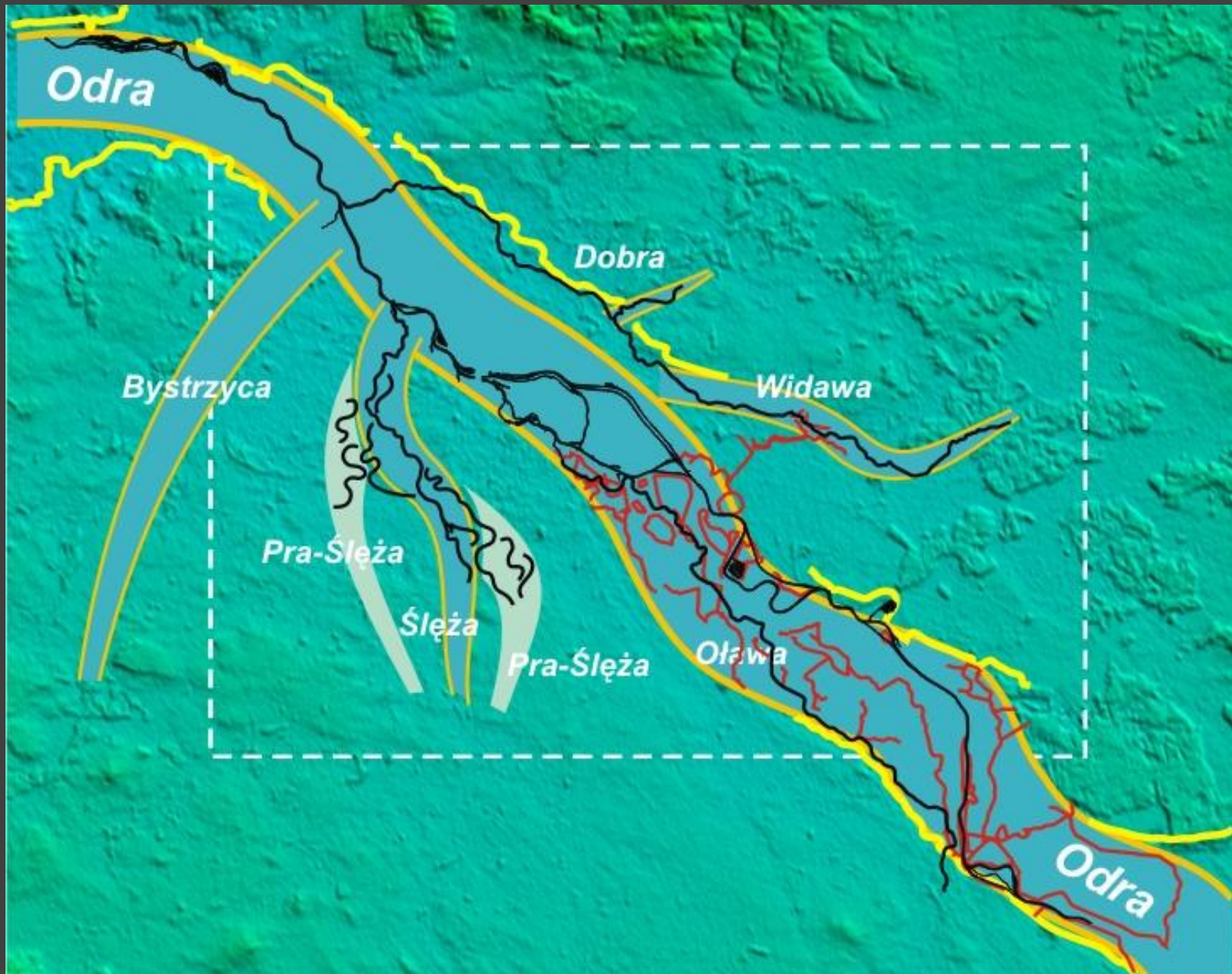

Odra we Wrocławiu...

**Rekonstrukcje dawnych koryt i kanałów Odry na podstawie
wybranych materiałów kartograficznych i prac geologicznych**

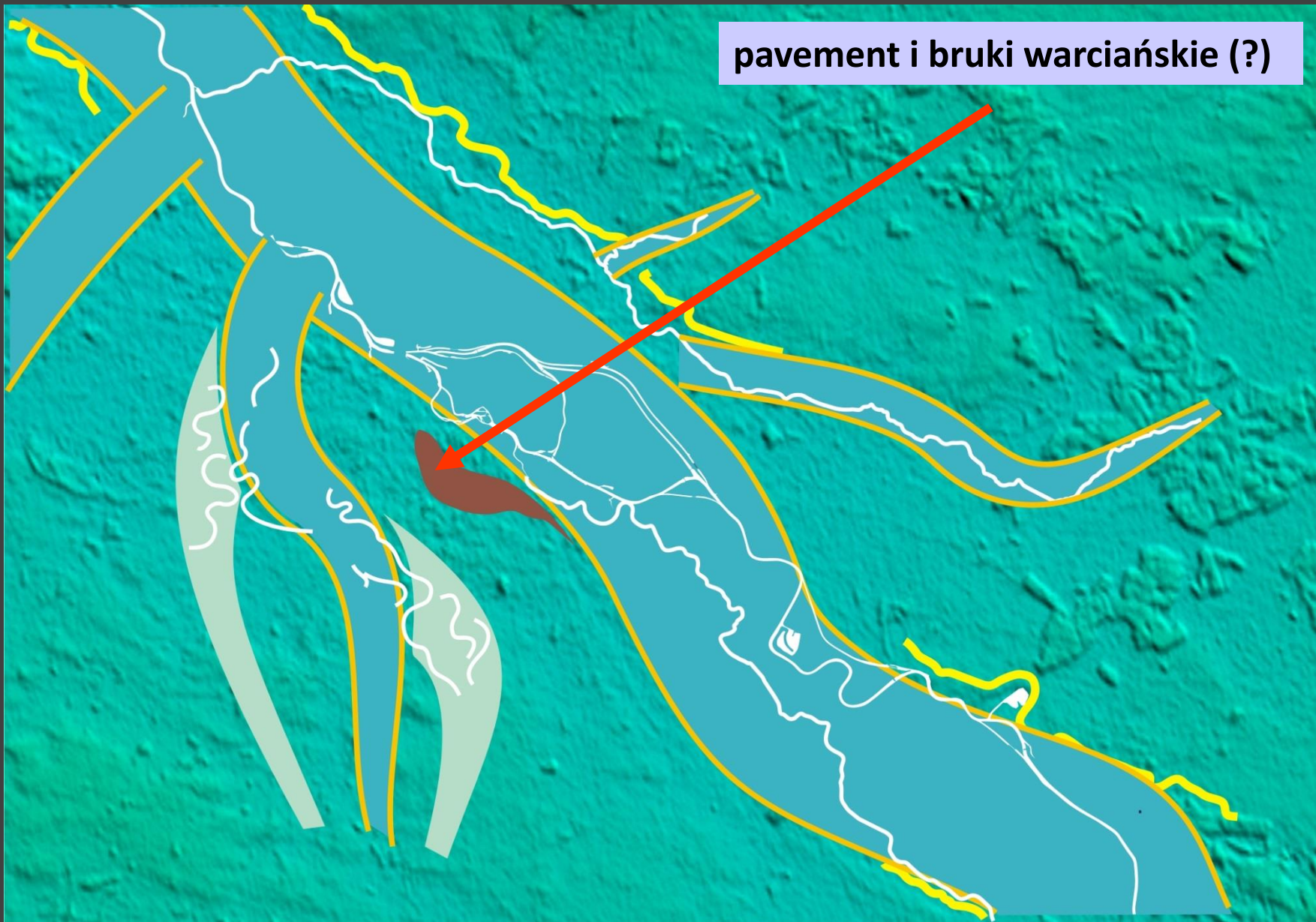
elementy architektury hydrologicznej WVV

osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

pavement i bruki warciańskie (?)

osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

pavement i bruki
warciańskie (?)

Wiśniewski, A., Adamiec, G., Badura, J., Bluszcz, A., Kowalska, A., Kufel-Diakowska, B., Mikołajczyk, A., Murczkiewicz, M., Musil, R., **Przybylski, B.**, Skrzypek, G., Stefaniak, K., Zycha, J., 2011. Occupation dynamics north of the Carpathians and Sudetes during the Weichselian (MIS5d-3): The Lower Silesia (SW Poland) case study. Quaternary International.

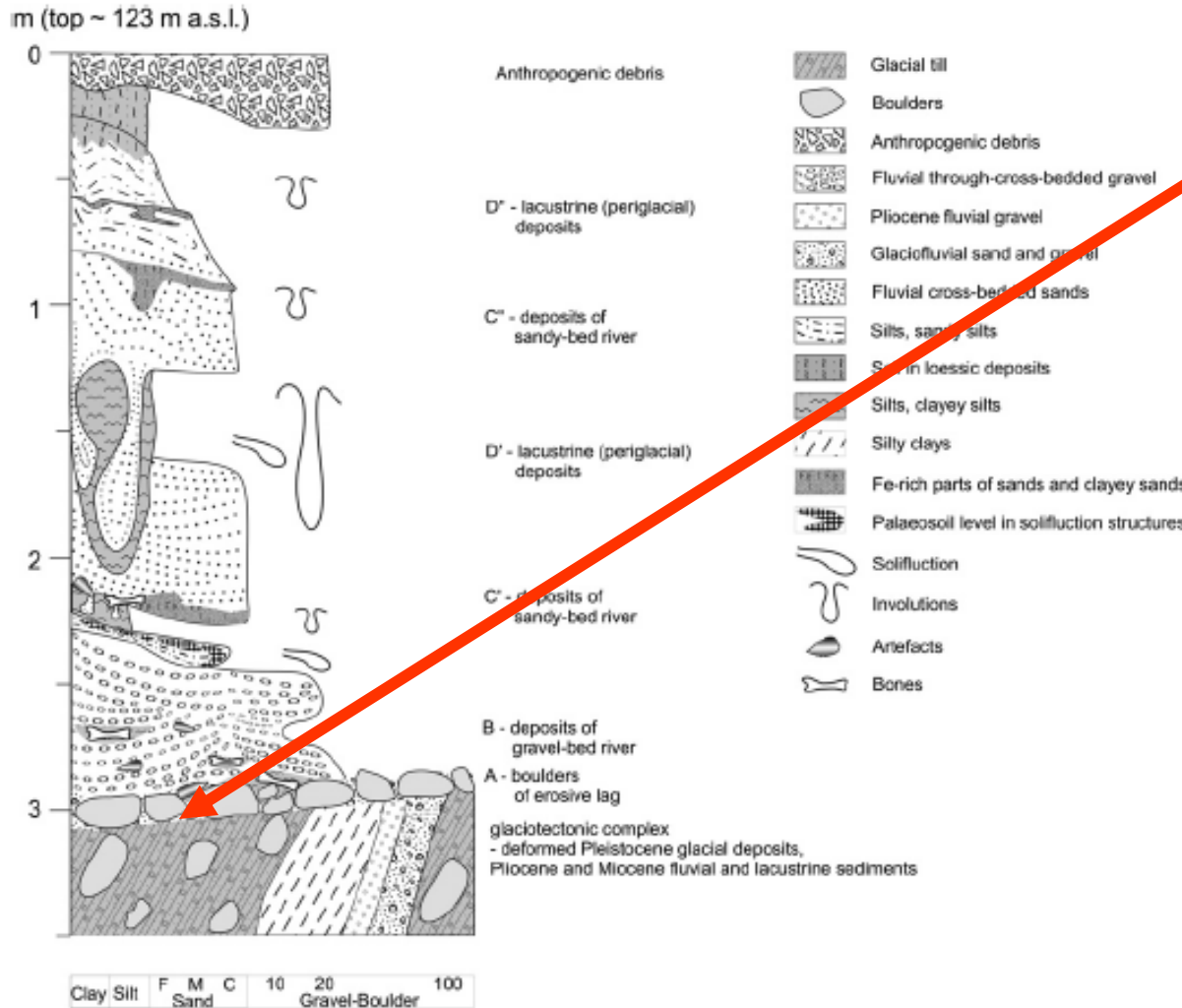
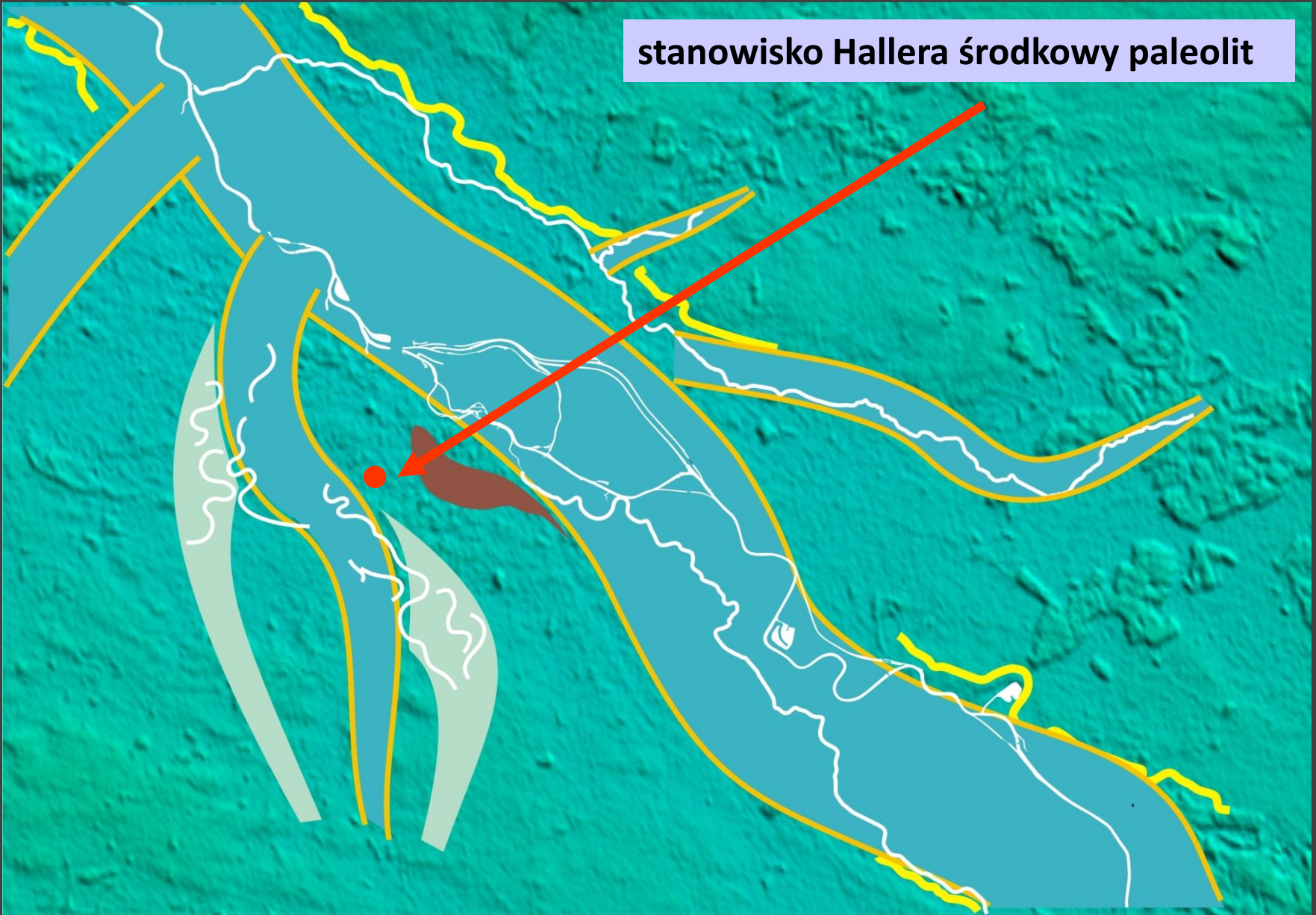

Fig. 5. Schematic sedimentological log of complexes distinguished in analysed site. B. Przybylski.

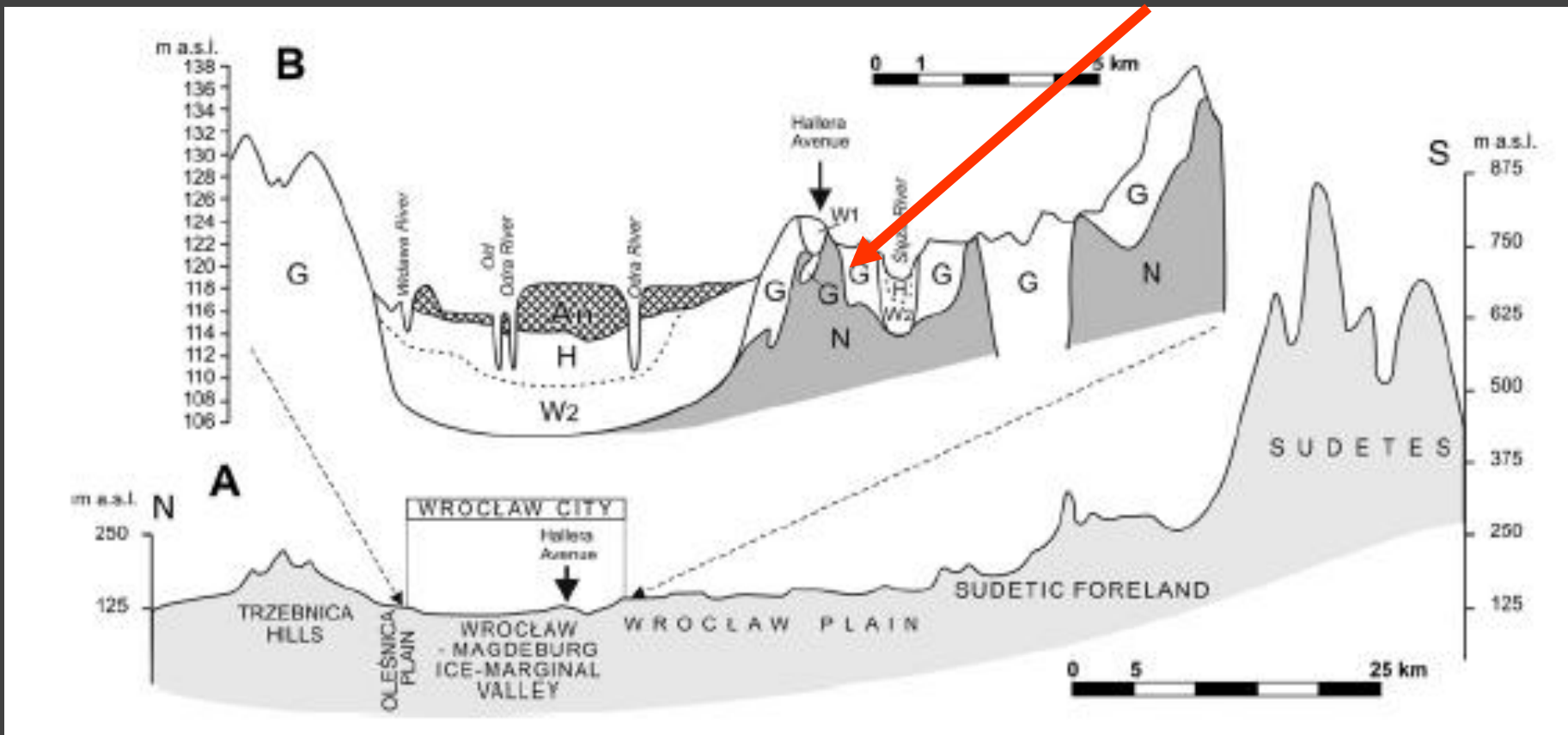
osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

stanowisko Hallera środkowy paleolit

osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

stanowisko Hallera środkowy paleolit

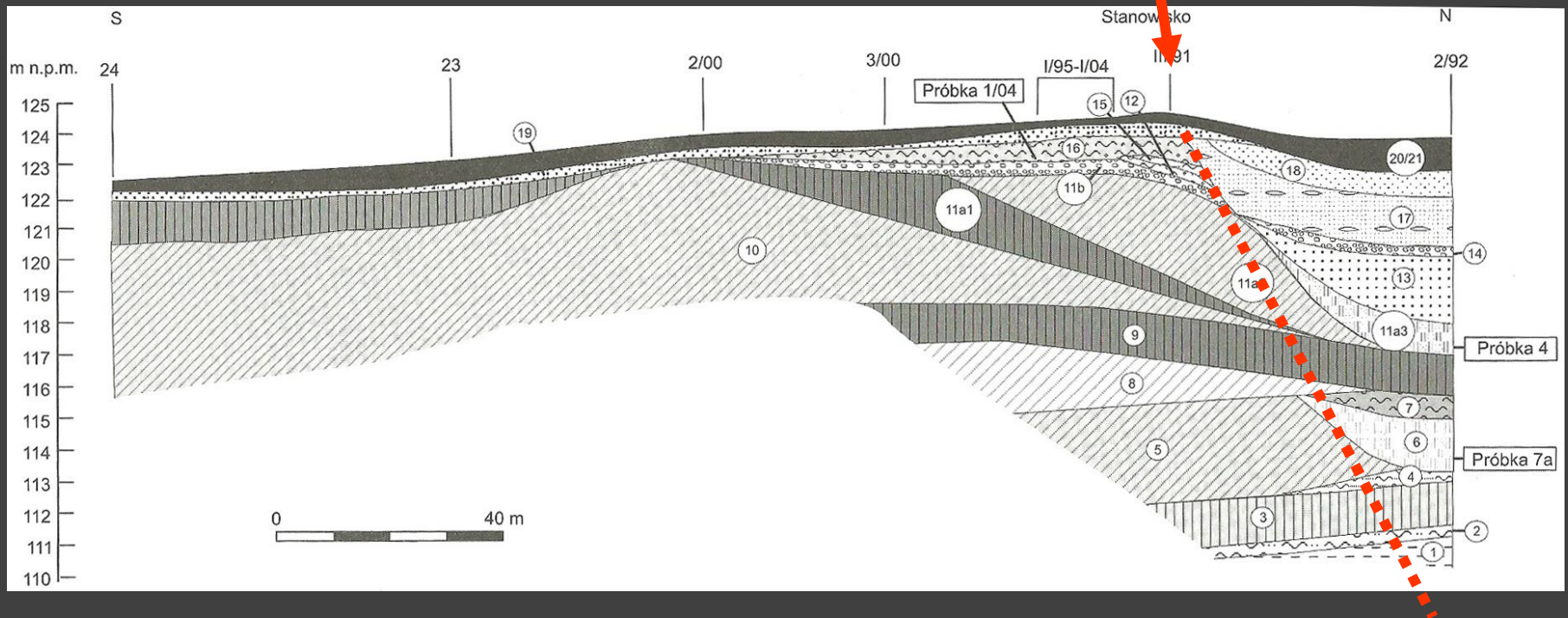

Wiśniewski, A., Adamiec, G., **Badura, J.**, Bluszcz, A., Kowalska, A., Kufel-Diakowska, B., Mikołajczyk, A., Murczkiewicz, M., Musil, R., Przybylski, B., Skrzypek, G., Stefaniak, K., Zycha, J., 2011. Occupation dynamics north of the Carpathians and Sudetes during the Weichselian (MIS5d-3): The Lower Silesia (SW Poland) case study. *Quaternary International*.

osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

stanowisko Hallera środkowy paleolit

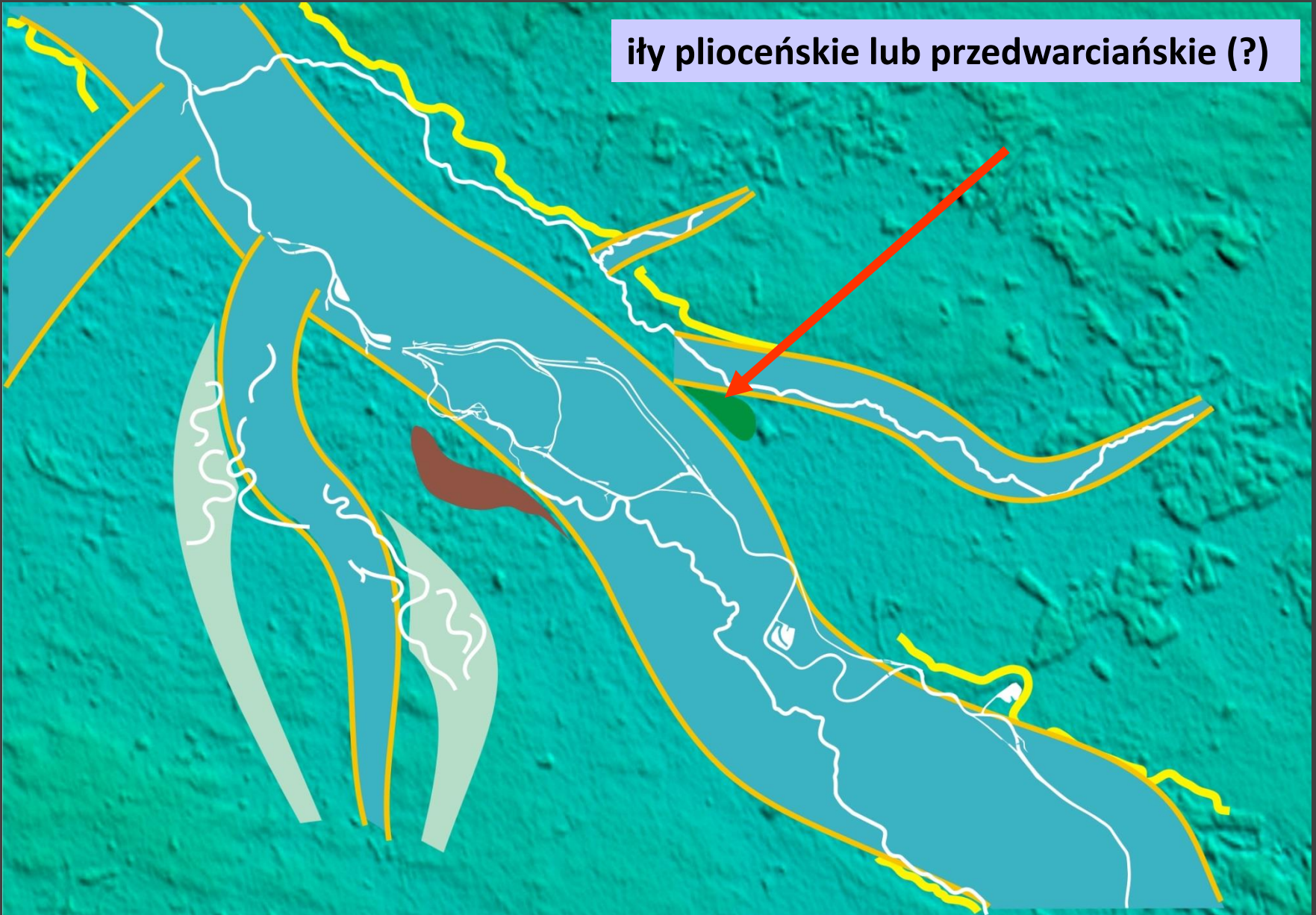

Wiśniewski, A., 2006. Środkowy Paleolit w dolinie Odry. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 265 p.

osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

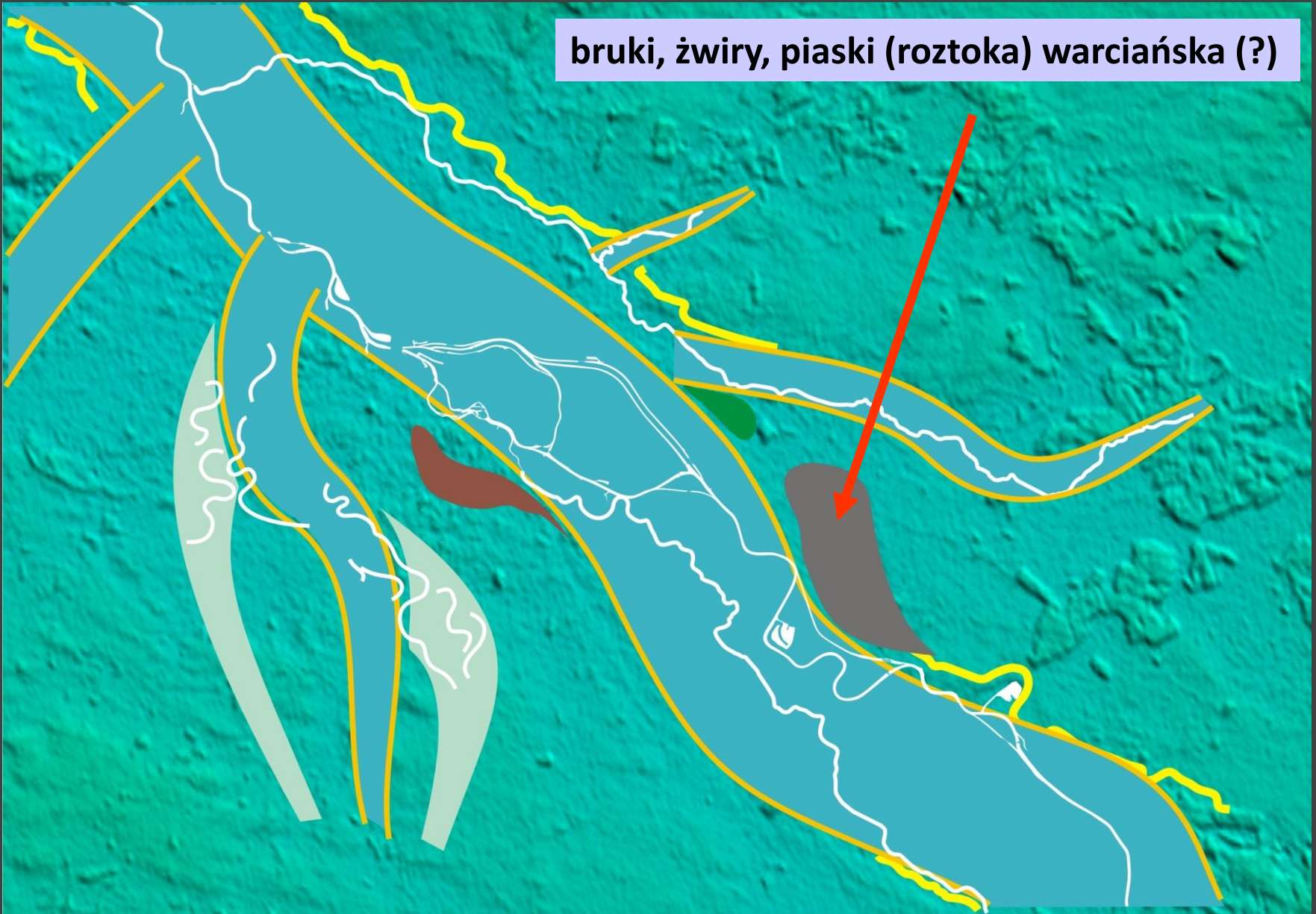
ity pliocenijskie lub przedwarciańskie (?)

osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

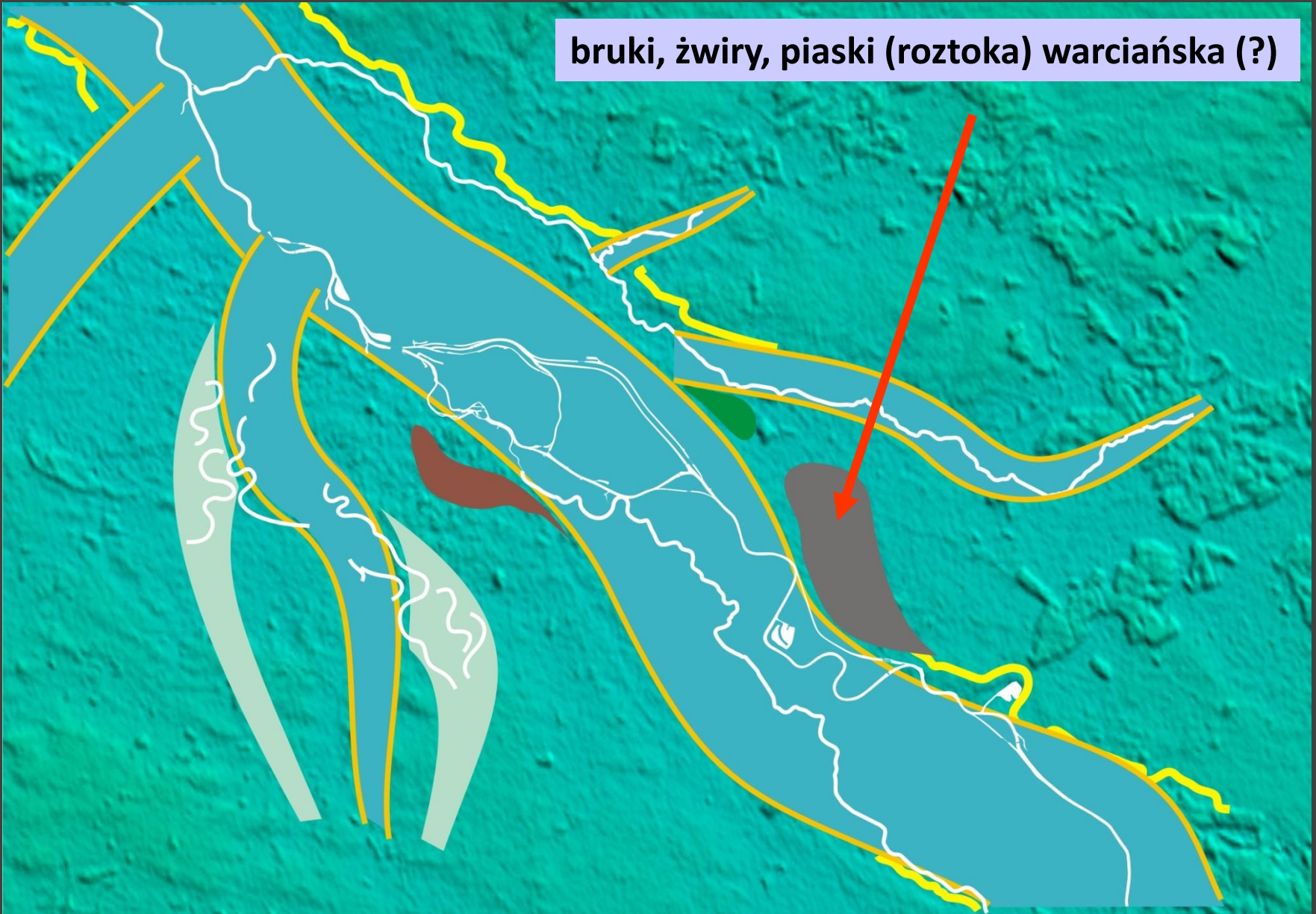
bruki, żwiry, piaski (roztoka) warciańska (?)

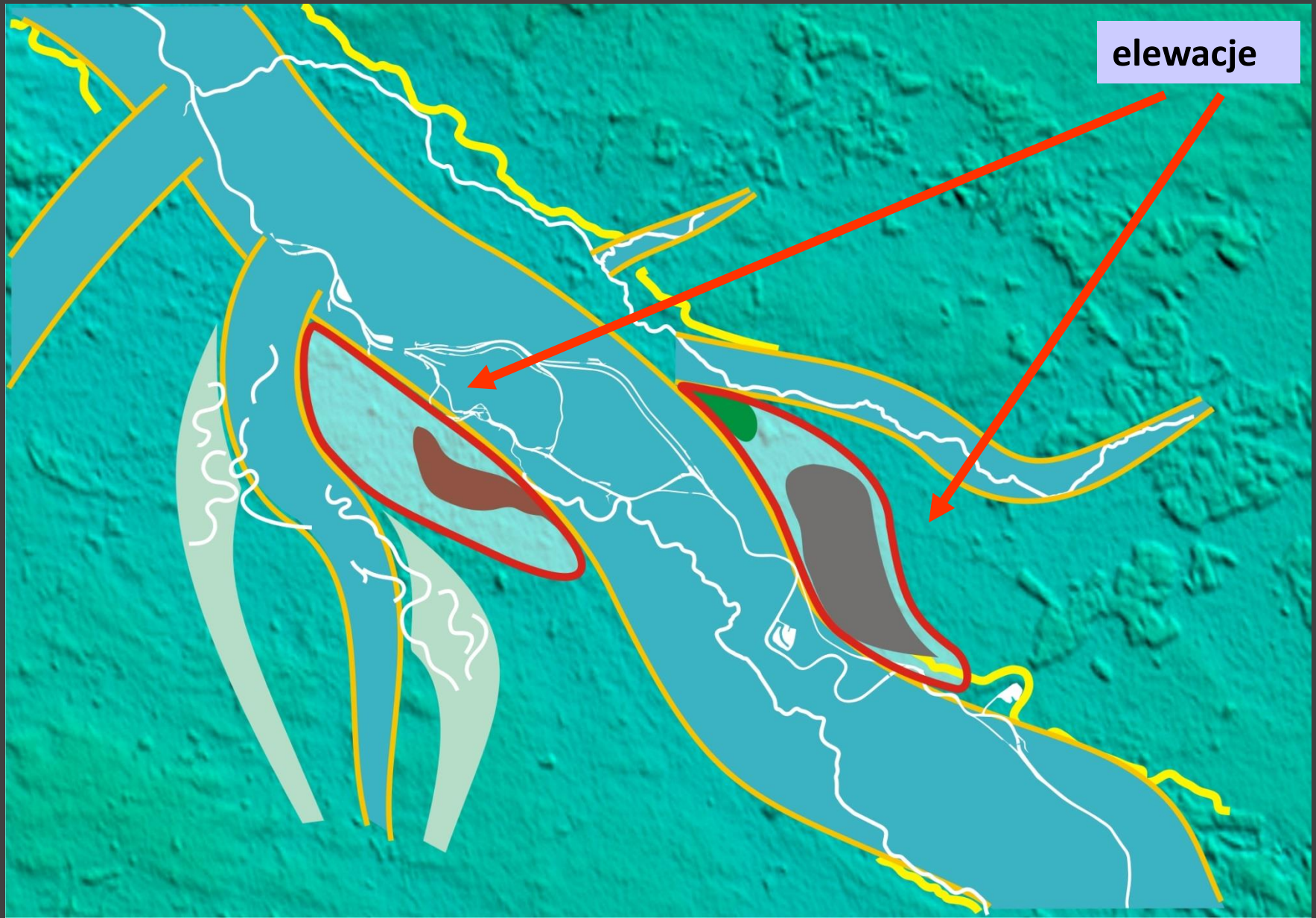
osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

bruki, żwiry, piaski (roztoka) warciańska (?)

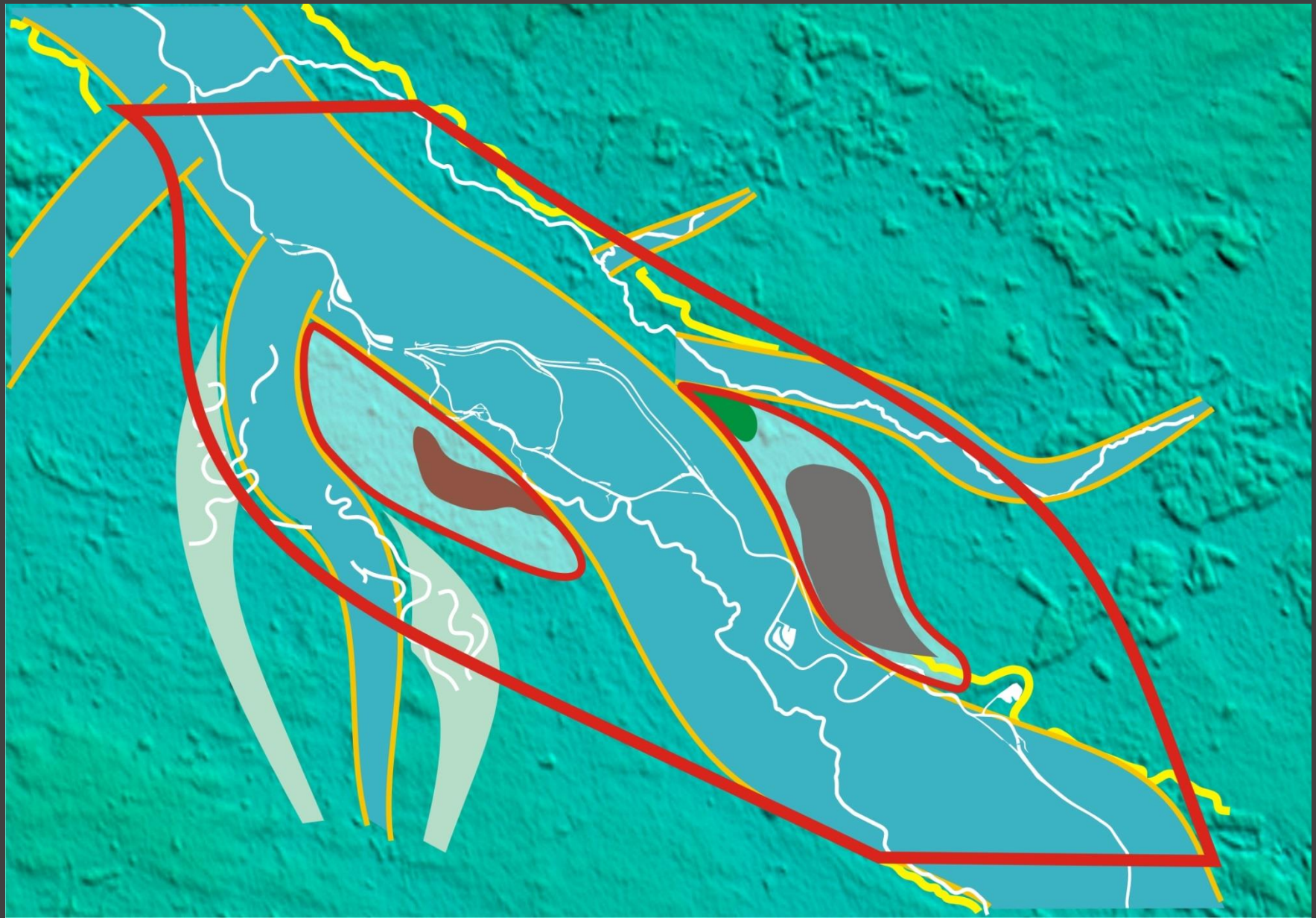
osady i reliefy (sprzed stadiału Wisły)

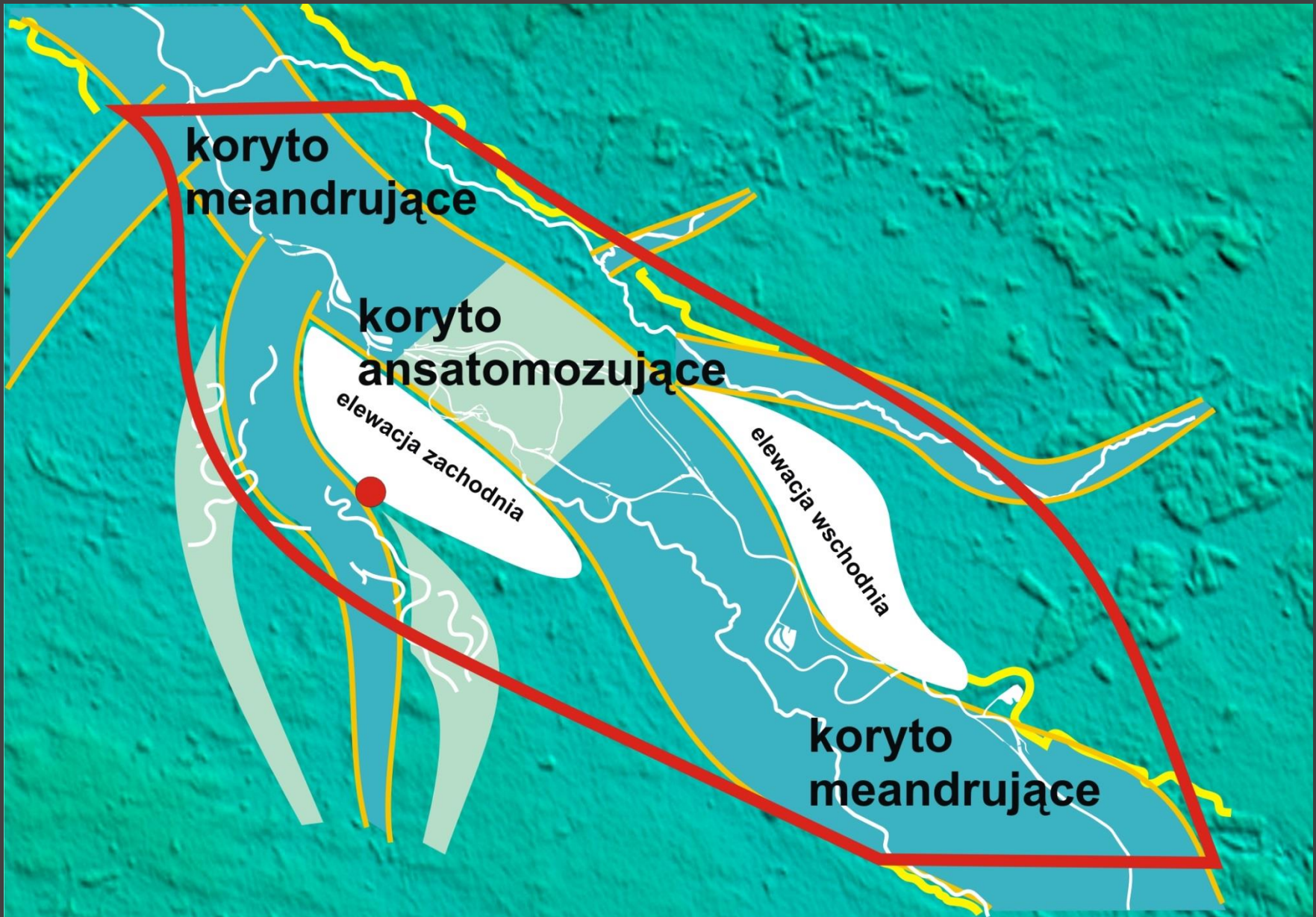
elewacje

romboidalna struktura geologiczna Wrocławia

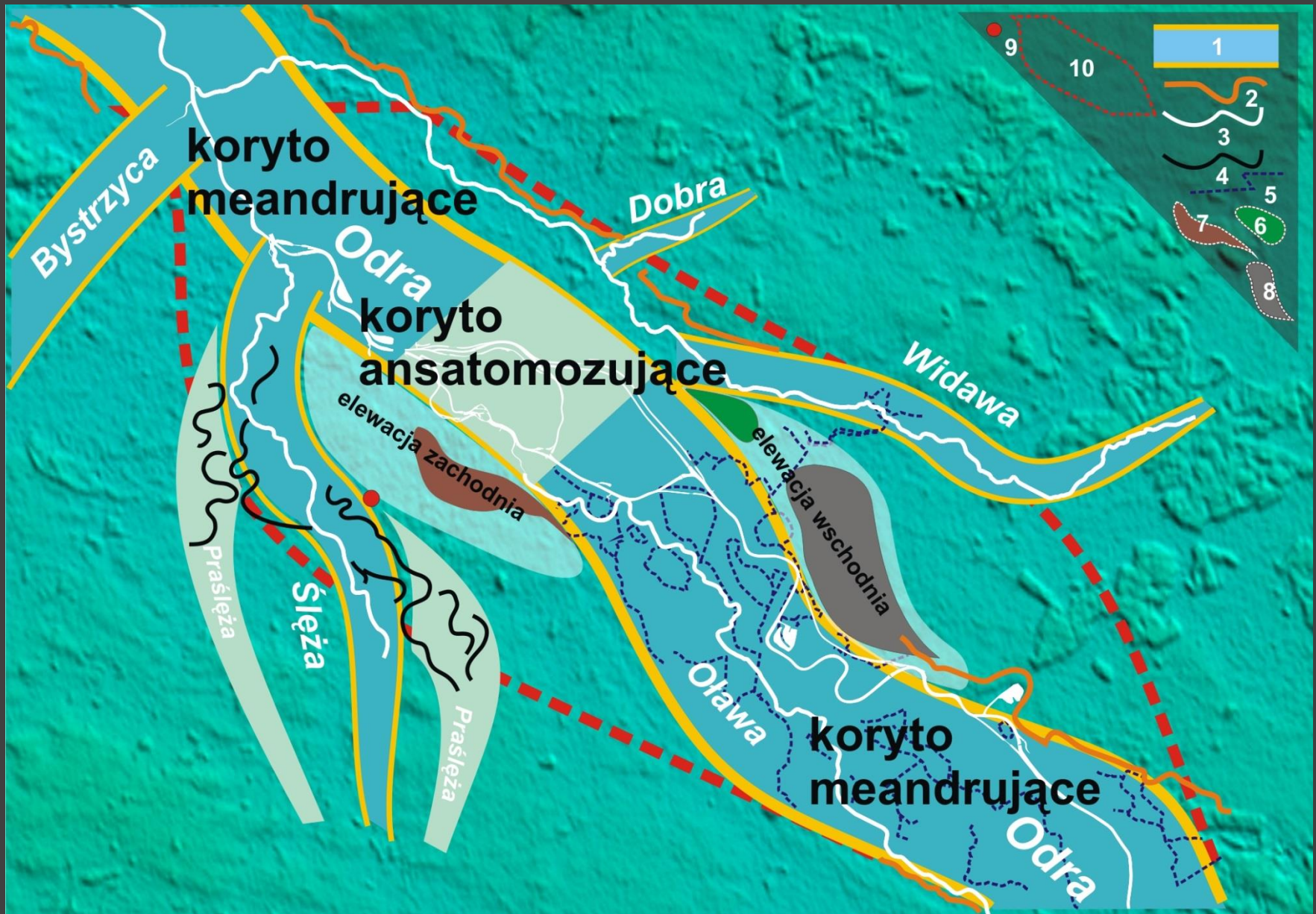

romboidalna struktura hydrograficzna Wrocławia

romboidalny basen wrocławski

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa

woda podziemna

żyzne gleby

przeprawy

żegluga

obrona

Brzeg Dolny

Wrocław

Oława

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa

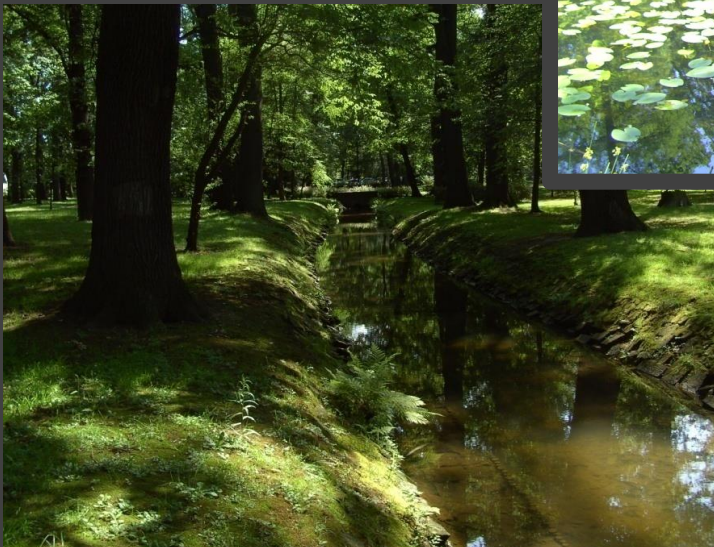
woda podziemna

żyzne gleby

przeprawy

żegluga

obrona

Kanały i starorzecza Odry
Czarnej i Pylca na obszarze
Parku Szczytnickiego

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa

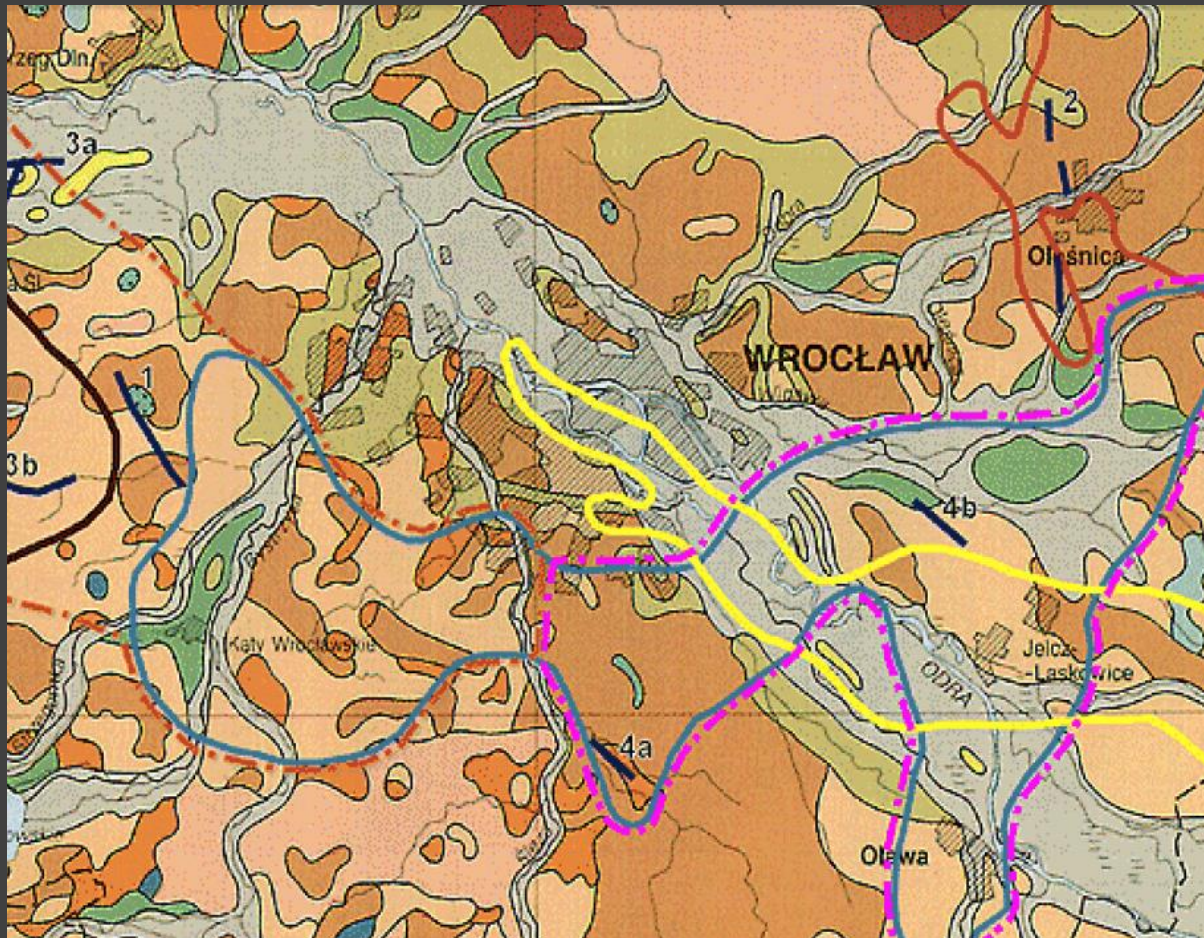
woda podziemna

żyzne gleby

przeprawy

żegluga

obrona

Mapa geologiczna utworów czwartorzędowych okolic Wrocławia (Chmal 1967) z zaznaczonymi granicami GZWP i prognozowanych obszarów ujęciowych (Kryza i inni 2001)

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa
 woda podziemna
 żyzne gleby
przeprawy

młyny na Odrze we Wrocławiu XVII w.

1888, Brama „Mikołajowska”

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa
woda podziemna
żyzne gleby
przeprawy

żegluga
obrona

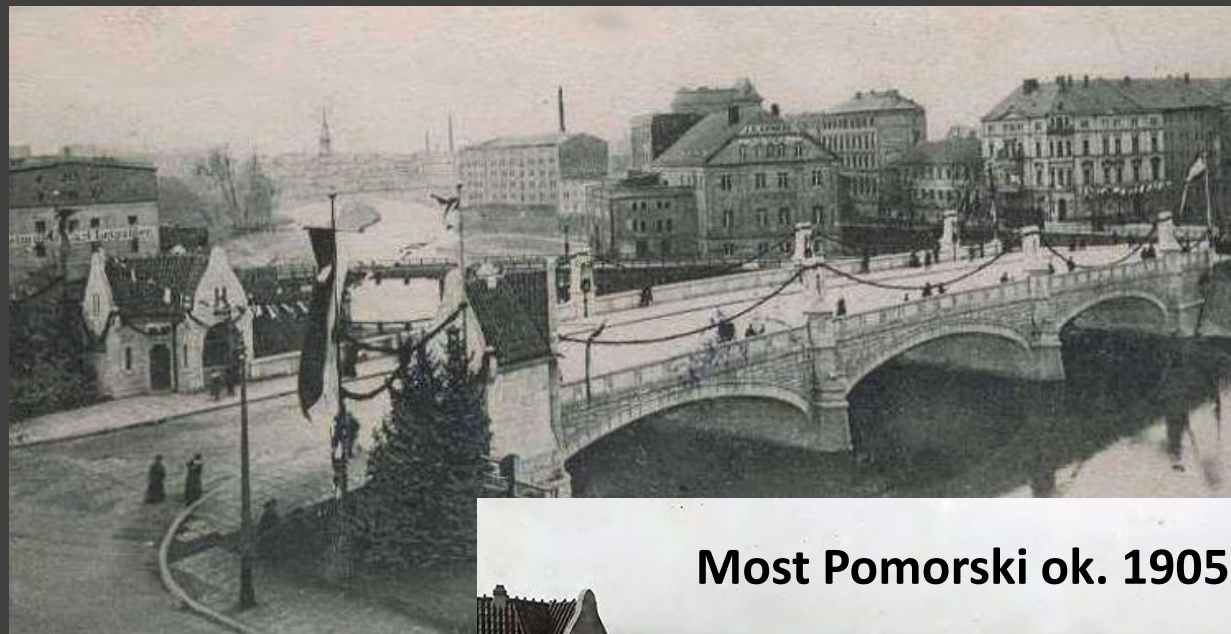
Most Długi ok. 1800 (u góry), ok. 1867
(z prawej)

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

powierzchniowa
woda podziemna
żyzne gleby
przeprawy
żegluga

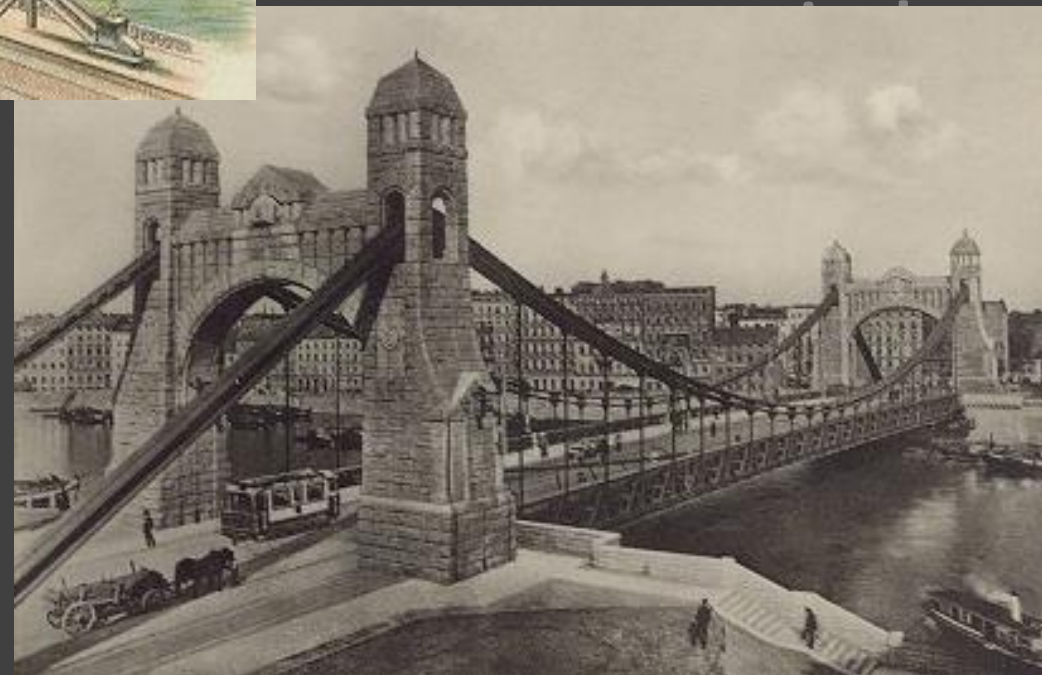
Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa
woda podziemna
żyzne gleby
przeprawy

Most Pokoju, ok. 1905

Most Grunwaldzki, ok. 1915-1920

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa
woda podziemna
żyzne gleby
przeprawy
żegluga
obrona

Port pasażerski

Nabrzeże k/Hali Targowej

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa

woda podziemna

żyźne gleby

zrzepawy

żegluga

obrona

Pogłębiarka na wysokości ZOO (ok. 1935)

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

a powierzchniowa
woda podziemna
żyzne gleby
przeprawy
żegluga
ochrona

żegluga pasażerska (turystyczna)

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa
woda podziemna
żyzne gleby
przeprawy
żegluga
obrona

żegluga pasażerska (turystyczna)

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

Jakie walory posiada rzeka?

woda powierzchniowa
woda podziemna
żyzne gleby
przeprawy
obrona

Brzeg Dolny

Wrocław

Oława

powodzie

zagrożenia geoinżynierskie

Jakie zagrożenia wiążą się z rzeką?

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

powodzie

zagrożenia geoinżynierii

Jakie zagrożenia wiążą się z rzeką?

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

powodzie

zagrożenia geoinżynierskie

Jakie zagrożenia wiążą się z rzeką?

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

powodzie

zagrożenia geoinżynierskie

Jakie zagrożenia wiążą się z rzeką?

lipiec 1997, Plac Kromera

Korzyści i zagrożenia z sąsiedztwa Odry

powodzie

lipiec 1997, Aleja Kochanowskiego

zagrożenia geoinżynierskie

Jakie zagrożenia wiążą się z rzeką?

W POSZUKIWANIU DAWNEJ ODRY

Brzeg Dolny

Jurand Wojewoda
Zakład Geologii Strukturalnej i Kartografii Geologicznej
Instytut Nauk Geologicznych

Uniwersytet Wrocławski

Wrocław

Dziękuję za uwagę...

Oława

